

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Problematika vzdělávání původních obyvatel v regionu

Cusco v Peru

Bc. Ondřej Šindar

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Ondřej Šindar

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Problematika vzdělávání původních obyvatel v regionu Cusco v Peru

Název anglicky

Problems in the education of the indigenous population in the region of Cusco in Peru

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zjistit výchozí stav a strategie rozvoje regionálního vzdělávání v oblasti Cusco v Peru. Práce poskytne informace o možnostech vzdělávání dětí a mládeže původních obyvatel na základní a středoškolské úrovni a navrhne možná řešení ke zlepšení tohoto stavu.

Metodika

Metodika řešení problematiky diplomové práce se v teoretické části opírá o studium odborných informačních zdrojů. Praktická část je založena na provedení terénního výzkumu a využití kvalitativních metod – pozorování a polostrukturované rozhovory v dané lokalitě. Na základě syntézy teoretických poznatků a výsledků empirického šetření v praktické části budou formulovány závěry diplomové práce.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Peru, Cusco, vzdělávání, kvalitativní výzkum.

Doporučené zdroje informací

COTLEAR, D. A New Social Contract for Peru an Agenda for Improving Education, Health Care, and the Social Safety Net. Washington: World Bank, 2006. ISBN 0-8213-6568-1.

GARCÍA, M., E. Making indigenous citizens: identities, education, and multicultural development in Peru. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2005. ISBN 0804750157.

KŘÍŽOVÁ, M. Inkové: nejmocnější indiánský stát. Vyd. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006, 139 s. Karavela. ISBN 80-86493-21-0.

SOUKUP, M. Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2014, 169 s. ISBN 978-80-246-2567-6.

VILÍMKOVÁ, O. Učitelkou v Peru. Vyd. 2., (rozš.), V nakl. Smart Press 1. Praha: Smart Press, 2010, 109 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-87049-35-8.

WU, K., P. Peruvian education at a crossroads: challenges and opportunities for the 21st century. Washington, D.C.: World Bank, 2001. ISBN 0821349619.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 5. 12. 2016

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 12. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 04. 03. 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma:

„Problematika vzdělávání původních obyvatel v regionu Cusco v Peru“

vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů. Jsem si vědom, že odevzdáním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby. Jsem si vědom, že moje diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí. Jsem si vědom, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

V Praze dne 30.3.2017

.....
Ondřej Šindar

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval především vedoucí práce PhDr. Sandře Kreisslové, PhD. za její odborné vedení, konzultace a cenné rady. Velké díky patří Walteru Meekesovi a ostatním pracovníkům neziskové organizace Holanda Peru (HoPe), kteří mě provázeli při výzkumu v terénu a umožnili mi navštívit vzdálené vysokohorské komunity. Děkuji také všem informátorům, kteří byli ochotni poskytnout rozhovor, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Děkuji též České zemědělské univerzitě za finanční podporu a také všem vyučujícím za vstřícnost, kterou projevíli, během mého terénního výzkumu. Děkuji i všem ostatním, kteří mě při psaní diplomové práce podporovali a pomáhali mi.

Problematika vzdělávání původních obyvatel v regionu Cusco v Peru

Souhrn

Diplomová práce zpracovává téma vzdělávání původních obyvatel v regionu Cusco v Peru. Jejím záměrem je zjistit, jaký je stav vzdělávání v této oblasti, a na základě uskutečněného terénního výzkumu, jenž proběh v roce 2016 a polostrukturovaných rozhovorů navrhnout možnosti ke zlepšení zjištěného stavu. Práce sleduje fenomén vzdělávání z pohledu historického vývoje země a současného vzdělávacího systému a jeho změn. Analyzuje možnosti vzdělávání dětí a mládeže původních obyvatel na základní a středoškolské úrovni, tak že na příkladu konkrétních škol v Patacanche a Tiracanche identifikuje faktory, které nejvíce ovlivňují či přímo zamezují kvalitnímu vzdělávání v daných školských zařízeních a navrhuje případná opatření vedoucí k možnému zlepšení této situace.

Klíčová slova: Peru, Cusco, vzdělávání, kvalitativní výzkum

Problems in the education of the indigenous population in the region of Cusco in Peru

Summary

This thesis proposes the topic of education of indigenous peoples in the region of Cusco in Peru. Its aim is to determine what is the default state of education in this area based on the field research and interviews that took place in 2016. The work follows the phenomenon of education from the perspective of the historical development of the country and the current educational system and its changes. The thesis analyzes the educational opportunities of children and youth of indigenous population at primary and secondary level. The schools in the Andean villages of Patacancha and Tiracancha were studied and the factors that most affect or even prevent the quality of education in these schools and possible measures leading to a possible improvement in this situation were identified, analyzed and possible solutions were proposed.

Keywords: Peru, Cuzco, education, quality research

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Literární rešerše.....	11
3	Cíl a metodika práce.....	14
4	Teoretická východiska.....	17
4.1	Vzdělání a společnost.....	17
4.2	Vzdělávání v rozvojových zemích.....	18
4.3	Podpora dětí k plnění školní docházky.....	21
4.4	Inkluze a integrace ve vzdělávání.....	22
5	Praktická část.....	25
5.1	Historicko-geografický pohled do zkoumané oblasti.....	25
5.2	Peruánská republika dnes.....	31
5.3	Vzdělávání v Peru.....	37
5.3.1	Předškolní vzdělávání.....	46
5.3.2	Primární vzdělávání.....	47
5.3.3	Sekundární vzdělávání.....	49
5.4	Spolupráce České a Peruánské republiky v oblasti vzdělávání.....	50
5.5	Výzkum ve školách v Tiracanche.....	52
5.5.1	Školka v Tiracanche.....	53
5.5.2	Základní škola v Tiracancha Alta.....	55
5.5.3	Střední škola v Tiracanche.....	57
5.6	Výzkum na střední škole v Patacanche.....	61
5.7	Výsledky výzkumu.....	67
6	Závěr.....	72
7	Seznam použitých zdrojů.....	74
7.1	Literární zdroje.....	74
7.2	Internetové zdroje.....	76
8	Seznam příloh.....	81

Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet studentů v jednotlivých stádiích studia, dle pohlaví	45
Tabulka 2 Počet ngramotných obyvatel Peru vyjádřen v %.....	46
Tabulka 3 Počet zapsaných studentů do předškolního vzdělávání v letech 2012-2016, (vyjádřeno v %, populace ve věku 3-6 let).....	47
Tabulka 4 Počet zapsaných studentů do primárního vzdělávání v letech 2012-2016 (vyjádřeno v %, populace ve věku 6-11 let).....	49
Tabulka 5 Počet zapsaných studentů do sekundárního vzdělávání v letech 2012-2016 (vyjádřeno v %, populace ve věku 12-16 let).....	50

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa rozlohy Incké říše - Tahuantinsuyu	28
Obrázek 2 Mapa Peruánské republiky dnes, oblast výzkumu-Cusco	32
Obrázek 3 Znázornění obyvatelstva, jehož mateřským jazykem je kečuánština	35
Obrázek 4 Úryvek příběhu v kečuánštině	86
Obrázek 5 Úryvek příběhu ve španělštině.....	87

Seznam fotografií

Fotografie 1 Děti ve školce v Tiracanche.....	53
Fotografie 2 Schůze rodičů ve školce v Tiracanche.....	55
Fotografie 3 Výuka španělštiny na základní škole v Tiracancha Alta	56
Fotografie 4 Berci Macedo (uprostřed) školí učitele v metodě bilingvního vzdělávání	60
Fotografie 5 Matka s dítětem ve vzdálené komunitě Chupaní.....	63
Fotografie 6 Rodičovská schůze v Patacanche	64
Fotografie 7 Spolupráce rodičů při opravě střechy učebny výtvarné výchovy	66
Fotografie 8 Studium mapy Prahy na střední škole v Tiracanche.....	83
Fotografie 9 Dar od ministerstva v podobě horských kol studentům v Patacanche.....	83
Fotografie 10 Výuka ve škole v Patacanche	84
Fotografie 11 Oběd v Patacanche (brambory, vejce).....	84
Fotografie 12 Zkrácení cesty dětí ze školy k jejich domovu.....	85
Fotografie 13 Učitelství sbor ve škole v Tiracanche	85

1 Úvod

Význam vzdělávání narůstá celosvětově každým rokem a je mu věnována stále větší pozornost. Vzdělávání hraje ve společnosti důležitou roli. Je zásadní pro rozvoj všech národů bez ohledu na jejich politickou kulturu či geografické umístění. Vzdělání je základním prvkem pro rozvoj celé společnosti a je velmi chtěné a prospěšné. Většina zemí do rozvoje v oblasti vzdělávání investuje velké množství času i finančních prostředků a snaží se svůj vzdělávací systém neustále modernizovat a zajistit tak možnosti a dostatek příležitostí pro své obyvatele, protože chápou, že vzdělaný jedinec může přispět k rozvoji společnosti mnohem více. Pro jedince samotného má vzdělání význam především z hlediska jeho osobnostního rozvoje a zvýšení šance k uplatnění v pracovním životě. Vzdělávání hraje velkou roli v možnosti pomoci rozvojovým státům dostat se z bídy. V tomto ohledu je však potřeba dbát na zohledňování místní kultury a tradic, které jsou již moderními způsoby a vzdělávacími institucemi značně ovlivněny a v mnohých případech dokonce potlačeny.

Tato práce se zabývá vzděláváním v Peruánské republice. Pro lepší pochopení problematiky se práce v teoretické části věnuje tématu vzdělávání obecně se zaměřením na rozvojové země. Světové mocnosti slibují pomoc s potlačením chudoby a rozvojem těmito zemím, stále se však nedaří překonávat dlouhotrvající překážky zatěžující chudé regiony a vedle logistických potíží chybí snaha pochopit místní charakteristické potřeby jednotlivých kultur.

Praktická část práce je rozdělena na dvě části. První část poskytuje základní informace a charakteristiky Peruánské republiky a nabízí pohled do historického a politického vývoje v této zemi, jenž s tématem vzdělávání úzce souvisí. V druhé části v kapitole „Vzdělání v Peru“, se práce zabývá procesem vývoje samotného vzdělávacího systému v této zemi. Kapitola také podává přehled o současném fungování vzdělávání na zkoumaných úrovních. Na tuto kapitolu plynule navazuje terénní výzkum autora práce v jednotlivých školských institucích, které v průběhu výzkumu navštívil.

2 Literární rešerše

Tato kapitola se zabývá dosud publikovanými pracemi, které pojednávají o historii Peruánské republiky, vývoji a současném stavu peruánského školského systému. Stěžejními publikacemi pro tuto práci jsou díla popisující kulturní vývoj Peruánské republiky.

O historickém a kulturním vývoji Peru pojednává mnoho publikací. Zmínit lze dílo českého historika a iberoamerikanisty Bohumíra Roedla *Dějiny Peru a Bolívie*¹, kde popisuje historický kontext od prvního osídlení až po novodobé dějiny 20. století. Velmi podrobně líčí vývoj jednotlivých kultur na území Peru, např. kultury Chavín, Nazca, Moche až k nejpozoruhodnějším a nejznámějším Inkům. Obdobně autor popsal historii země od počátku, přes vzestup a pád incké říše a španělskou kolonizaci, až k počátkům 20. století v jedné z monografií edice *Stručná historie států*². Mezi další osobnosti věnující se ve svých výzkumech Peruánské republice patří významný geolog a cestovatel Otto Horský, který ve své knize *Incawasi – sídlo bohů*³ podává vizuální svědectví o člověku a krajině v oblasti jezera Titicaca. Tato kniha je jedním z výsledků studií realizovaných během expedice „Titicaca 2004, CZ“, během které autor dokonce objevil skalní rytiny znázorňující různé výjevy. Jednotlivé kapitoly se věnují architektuře Inků a porovnávají architektonické prvky v Incawasi s podobnými ruinami v Machu Picchu v oblasti Cusco. Kniha podává informace o předchozích kulturách, obývajících dnešní Peru. V díle *Peruánské postřehy*⁴ stejnojmenného autora popisuje jeho osobní zážitky, vyprávění o historii Peru i setkání s místními lidmi. Setkávání s indiány popisuje jako příjemné a jejich chování jako distingované. Některé kapitoly se detailně věnují popisu kulturních zvyků ze života tamních obyvatel, ve kterých názorně popisuje průběh školního dne v oblasti jezera Titicaca.

¹ ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-839-6.

² ROEDL, Bohumír. *Peru*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. *Stručná historie států*, sv. 18. ISBN 80-7277-205-8.

³ HORSKÝ, Otto. *Incawasi - sídlo bohů*. Ostrava: Repronis, 2010. ISBN 978-80-7329-238-6.

⁴ HORSKÝ, Otto. *Peruánské postřehy*. Vyd. 2. Ostrava: Repronis, 2008. ISBN 978-80-7329-184-6.

Ještě detailněji popisuje kulturní a náboženské tradice v oblasti And život Inků a okolnosti dobývání jejich říše historička a etnoložka Markéta Křížová v knize *Inkové*⁵. Dílo se zabývá inckou kulturou, podmínkami vzniku jejich území jak v předkolumbovské a koloniální době, tak i novodobými indiánskými revoltami a politickými procesy do konce 20. století. Čeští autoři a autorky se věnují též česko-peruánským vztahům. V knize *Čechy a Peru*⁶ líčí autor Pavel Štěpánek dějiny vzájemných kulturních vztahů České a Peruánské republiky. Kniha podrobně popisuje vztahy dvou geograficky velmi vzdálených zemí, které však mají bohatou diplomatickou historii. Autor práci dělí chronologicky do dvou dílů. První díl se zabývá koloniálním obdobím a díl druhý stoletím dvacátým až do současnosti. Významnou kapitolou je kapitola 15 „Výchova a školství: od salesiánů k Olze Vilímkové“, kde autor pojednává o přínosech českých osobností do peruánského vzdělávacího systému.

Tématem vzdělávání původních peruánských obyvatel se zabývá publikace Olgy Vilímkové *Učitelkou v Peru*⁷, ve které popisuje zkušenosti z výuky ve vesnici Pucamarca v regionu Cusco. Líčí zde život tamních obyvatel, pozoruje jejich chování a každodenní zvyklosti vesnice. Zkoumá také způsob života tzv. ztraceného venkova – izolované indiánské komunity Q'eros. Publikace je doprovázena autentickými kresbami peruánských dětí a fotografiemi ze školského prostředí.

Přehled o situaci v peruánském školství podává také zahraniční studie světové banky *Peruvian Education at a Crossroads: Challenges and Opportunities for the 21st Century*⁸. Zpracovává vývoj školství od devadesátých let 20. století až po počátek 21. století a podává také přehled financování školství v průběhu uplynulých let.

Přehled o situaci ve školství také předkládají pravidelně vydávané přehledy mezinárodních organizací, ze kterých můžeme jmenovat např. UNESCO, UNICEF a průzkumy PISA. Šetření PISA zjišťují úroveň gramotnosti patnáctiletých žáků a mají za cíl podávat informace o fungování jednotlivých školních systémů zúčastněných

⁵ KRÍŽOVÁ, Markéta. *Inkové: nejmocnější indiánský stát*. Vyd. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006, 139 s. Karavela. ISBN 80-86493-21-0.

⁶ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Čechy a Peru: historie a umění: dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3453-7.

⁷ VILÍMKOVÁ, Olga. *Učitelkou v Peru*. Vyd. 2., (rozš.), V nakl. Smart Press 1. Praha: Smart Press, 2010, 109 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-87049-35-8.

⁸ WU, Kin Bing. *Peruvian Education at a Crossroads: challenges and Opportunities for the 21st Century*. Washington, D.C.: World Bank, 2001. ISBN 0821349619.

zemí. Z peruánských organizací věnujících se problematice vzdělávání lze zmínit Národní radu pro vzdělávání, která publikovala dokument s názvem *Národní vzdělávací projekt do roku 2021*⁹, jenž se věnuje problematice regionálního vzdělávání s cílem zásadního zlepšení úrovně peruánského školství. Dokument byl vydán za podpory mezinárodních organizací USAID, ApreDes, Plan International a Solaris Peru.

⁹ Proyecto educativo nacional al 2021 [online]. Lima, Peru, 2006 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.cne.gob.pe/docs/cne-pen/PEN-Oficial.pdf>.

3 Cíl a metodika práce

Cílem předkládané diplomové práce je zjistit, jaký je výchozí stav regionálního vzdělávání v oblasti Cusco v Peru a jaké jsou strategie jeho rozvoje. Práce poskytne informace o možnostech vzdělávání dětí a mládeže původních obyvatel Peru na základní a středoškolské úrovni a navrhne možná řešení ke zlepšení zjištěného stavu.

K tomuto účelu byl proveden střednědobý terénní výzkum za využití kvalitativních metod – zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů ve vybraných lokalitách v regionu Cusco. Specifikem kvalitativního výzkumu je možnost poznání zkoumaného fenoménu více do hloubky. Zúčastněné pozorování jakožto jedna z hlavních technik sběru dat v rámci terénního výzkumu pak spočívá v nezprostředkované účasti antropologa na životě studované komunity a sběru etnografických dat při přirozeně probíhajících kulturních jevech, sociálních situacích a projevech. K výzkumu autor použil také metodu polostrukturovaného rozhovoru, jež má předem daný soubor témat s volně přidruženými otázkami, které může tazatel pozměnit na základně vhodnosti k dané situaci. Práce je doplněna o fotografie pořízené během autorova pobytu v domorodých komunitách.

Více se metodám kvalitativního výzkumu, o které se práce teoreticky opírá, věnují Martin Soukup v knize *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*¹⁰ a Jan Hendl v knize *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*.¹¹

První část terénního výzkumu proběhla v období od února do března 2016 z důvodu začátku školního roku v Peru.

V průběhu těchto dvou měsíců byly navštíveny vysokohorské vesničky v departmentu Cusco¹². Konkrétně se jednalo o školy v Tiracanche a Patacanche. Zde

¹⁰ SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. V Praze: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2567-6.

¹¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

¹² Hlavní městem zkoumané oblasti je Cusco, které se nachází v srdci Peruánských And ve výšce 3 400 m. V okolí města je úrodné údolí napájené několika řekami. Rozloha Cusca je 71 986 km². Dodnes je označováno za historické hlavní město Peru. Město představuje 3000 let původního a autonomního kulturního rozvoje v peruánských jižních Andách. Poskytuje jedinečné svědectví o urbanistických a architektonických úspěších v předkolumbovské éře Jižní Ameriky. Město je klasifikováno jako národní kulturní památka a od roku 1983 patří historické centrum do světového kulturního dědictví UNESCO. Leží v tektonicky aktivní zóně, a proto je zemětřesení jedním z hlavních faktorů ohrožující integritu

byla také zahájena spolupráce s neziskovou organizací HoPe. Tuto organizaci výzkumník oslovil na doporučení známých, jenž mají se spoluprací s HoPe předešlé pozitivní zkušenosti. Název HoPe je zkratkou pro Holandsko a Peru, jelikož z Holandska pochází její zakladatel Walter Meekes. Tento název má i další význam, jak vysvětluje sám Walter v uskutečněném rozhovoru: „*HoPe znamená Holandsko, Peru, ale také to znamená anglické slovo Hope (naděje). Založili jsme HoPe, protože já pocházím z Holandska a další, kteří přispěli k založení této neziskové organizace jsou, také z Holandska a chtěli jsme zároveň dát lidem naději, proto anglické slovo (HoPe), bylo to pro nás hezké slovo.*“¹³ Organizace podporuje rozvoj iniciativ vedoucích k začlenění vyloučených komunit původního obyvatelstva do peruánské a globální společnosti. Organizuje projekty v oblasti školství, sociálního zabezpečení a zdravotní péče, v horských oblastech Cusca, věnují se také rozvojovým programům, které se snaží snižovat chudobu sužující většinu peruánské populace.

Dále probíhal tří týdenní výzkum v hlavním městě Lima, kde byla navštívena základní škola v centru města, díky čemuž bylo možné porovnat možnosti a procesy výuky v městském a venkovském prostředí.

Pozorování probíhalo ve všech budovách přístupných pro studenty a učitele. Rozhovory byly vedeny s řediteli a učiteli jednotlivých škol. V průběhu výzkumu také probíhala komunikace s žáky a jejich rodiči a byl sledován jejich každodenní školní život. Mezi dotazovanými se nacházeli i zaměstnanci neziskové organizace HoPe. Celkem bylo pořizeno deset polostrukturovaných rozhovorů, které probíhaly v anglickém a španělském jazyce. Přímou v textu diplomové práce jsou citované úryvky uváděny v českém jazyce, originál je uveden v poznámce pod čarou. Rozhovory trvaly většinu od patnácti do pětadvaceti minut. Celé rozhovory a jejich transkripce se nacházejí v archivu autora – Tematické okruhy pro polostrukturované rozhovory pro pedagogy byly následující:

města. Po zemětřesení v roce 1950 bylo poničeno mnoho kulturně hodnotných staveb, které se opravují dodnes z důvodu nedostatku finančních prostředků.

¹³ Rozhovor s Walterem Meekesem, veden autorem práce, v Cuscu, 19.3.2016, originální znění rozhovoru: „*HoPe means Holanda, Peru, but it also means Hope (Naděje), the English word. We started this because I'm from Holland and the others came from Holland and we wanted to give HoPe to the people for us it was I nice word.*“.

1. problematika týkající se docházky studentů a faktory, které zabraňují jejímu plnění;
2. stupeň ovlivnění výuky kulturními a náboženskými zvyklostmi a rozdíly;
3. role rodičů ve vzdělávání jejich dětí ve školách ve vybrané lokalitě;
4. míra poskytované podpory ze strany státu, ministerstva školství a jiných organizací;
5. problematika infrastruktury navštívených vzdělávacích institucí.

Pro polostrukturované rozhovory se zaměstnanci neziskových organizací byly zvoleny okruhy otázek obdobné jako s pedagogy, jelikož velké množství času tráví přímo ve školách a mají tak ke zmíněné problematice velmi blízko. K již uvedeným okruhům byly přidány specifické otázky k oblasti rozvojových projektů:

1. na jakém projektu se momentálně podílí či v nejbližší době podíleli;
2. zaznamenané změny ve zkoumané oblasti za období jejich působení v neziskové organizaci.

Druhá část výzkumu se konala v termínu od prosince 2016 do ledna 2017. Během této doby byly školy zahrnuté do výzkumu znovu navštíveny, aby mohly být zaznamenány případné změny, kterými tyto instituce za uběhlý školní rok prošly. Během celého výzkumu se badatel řídil *Etickým kodexem České asociace pro sociální antropologii*.¹⁴ Velkým přínosem pro uskutečnění terénního výzkumu byla finanční podpora České zemědělské univerzity v Praze, za které jí patří poděkování.

¹⁴ CASA: Česká asociace pro sociální antropologii [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7

4 Teoretická východiska

4.1 Vzdělání a společnost

Všechny země, více i méně rozvinuté, se snaží vybudovat stabilní a fungující vzdělávací systém s ohledem na své kulturní a ekonomické možnosti, jako prostředek k jejich dalšímu rozvoji. Učení je v každém věku relativně trvalá změna v chování i myšlení a ovlivňuje vývoj každého jedince jako důsledek zkušeností a jejich vědomé interakce s prostředím či lidmi, se kterými žijí.

„Vzdělávací systémy ve světě jsou velmi specifické, jedinečné, vzájemně odlišné. Tím máme na mysli to, že ve vzdělávacích systémech jednotlivých zemí – i těch zemí, které jsou si jinak velmi podobné svými ekonomickými či sociálními parametry – se stále uchovává mnoho zvláštních, individuálních rysů. Vzdělávací systémy jsou totiž tak silně závislé na historických, kulturních, náboženských a jiných tradicích, že měnit jejich ustálená specifika je obtížné.“¹⁵

Děti z chudých rodin mají menší pravděpodobnost, že budou docházet do škol. V mnoha zemích je mezera mezi venkovským a městským vzděláváním nejvíce důležitým faktorem vysvětlujícím vzdělávací rozdíly. Nízké hladiny zápisu do škol a dokončení studia jsou soustřeďovány nejen v některých regionech, ale také mezi některými segmenty populace. V každé zemi je míra dokončení školní docházky nejnižší u dětí z nejchudších segmentů populace. Rozdíly v příjmu domácností mají také vliv na gender. Například rozdíl ve školní docházce mezi chlapci a dívkami z nejbohatších domácností není zdaleka tak vysoký jako pro děti z nejchudších domácností.

Vzdělání je mnohem víc než jen o dětech, které sedí ve školních lavicích a získávají dovednosti, které mohou být objektivně testovány. Typicky jsou vstupy do vzdělávání popisovány z technického hlediska, jako optimální poměr počtu žáků k učitelům, či dostupnosti učebních pomůcek, jako jsou knihy, či pero. Výstupy bývají často popisovány z ekonomického hlediska, zahrnující například vyšší příjmy s každým dalším rokem získaného vzdělání. Protože je však vzdělávání v první řadě

¹⁵ PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4. s. 15.

nástrojem, jehož prostřednictvím se společnost rozvíjí, můžeme vstupy i výstupy do vzdělávacího systému spíše chápat jako soubor myšlenek o tom, jak je společnost strukturovaná a jak by měla být strukturována do budoucna. To znamená, že koncepce poskytnout každému dítěti kvalitní vzdělání není jen mít dostatek škol, učebnic a učitelů. Do značné míry je výsledkem společenského kontextu, ve kterém je vzdělání vnímáno jako právo pro všechny, a ve kterém všichni lidé mají možnost zlepšit své ekonomické a sociální zázemí a podílet se na veřejném životě.

Právo na vzdělání má každý jedinec bez ohledu na pohlaví, rasu, či náboženské vyznání. Mezi zásadní dokumenty, jenž určují právo na vzdělání, patří *Všeobecná deklarace práv* z roku 1948, která se zmiňuje o vzdělání v těchto třech bodech:

- 1) každý má právo na vzdělání. Vzdělání, necht' je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Základní vzdělání je povinné. Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností;
- 2) vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a všemi skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Spojených národů pro zachování míru;
- 3) rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti.¹⁶

4.2 Vzdělávání v rozvojových zemích

V roce 2000 byla na tzv. Summitu tisíciletí v New Yorku přijata *Deklarace tisíciletí*. Byly zde také schváleny tzv. Rozvojové cíle tisíciletí. Jedním z nich byl cíl č. 2, který hovoří o zpřístupnění základního vzdělání všem, t.j – zajistit, aby všechny děti (chlapci i dívky bez rozdílu) absolvovaly plné základní vzdělání. Celkově byly tyto cíle úspěšné. V roce 2000, kdy byla deklarace přijata navštěvovalo základní školu 83 %¹⁷ dětí a v roce 2015, kdy tato agenda končila, to bylo již 91 %. Dle odhadů OSN také klesl počet dětí ve školním věku, které nenavštěvují školu ze 100 milionů v roce

¹⁶ Všeobecná deklarace práv [online], 1948 [cit. 2016-10-15] Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf .

¹⁷ MDGs 2015: Fakta [online]. [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mdgs-2015-fakta/>.

2000 na 57 milionů v roce 2015. Na rozvojové cíle tisíciletí navazuje po roce 2015 sedmnáct *Cílů udržitelného rozvoje*.

Do roku 2030 má OSN v rámci vzdělávání za cíl zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny bez rozdílu. Mezi dílčí cíle pak například patří, aby všichni chlapci i dívky měli možnost kvalitního vzdělání a přístupu k bezplatnému primárnímu a sekundárnímu vzdělání. Výrazně se také mají zvýšit počty kvalifikovaných učitelů, a to zejména v nejméně rozvinutých zemích. Detailně jsou dílčí cíle popsány v příloze č.1 této práce.

V mnoha zemích světa není přístup ke vzdělání zaručen všem obyvatelům a důvody mohou být různé. Většina rozvojových zemí se potýká se závažnými problémy. Od nedostatku potravin a vody k nedostatku zdravotnických zařízení a s tím související rozšíření závažných nemocí, nezaměstnanost, nevhodné životní podmínky, až po častá úmrtí, která se velmi často týkají dětí.

V současné době jsou hojně diskutovány vzdělávací projekty a programy, které jsou součástí rozvojové spolupráce. Mnohdy se však pomoc, která směřuje z ekonomicky vyspělých zemí, potýká se slabými či mnohdy také kontraproduktivními výsledky. I přes neustálé úsilí, které světové mocnosti vynakládají, se stále nedaří s dlouhotrvajícími překážkami a problémy rozvoje vypořádat. Je více než jasné, že role vzdělání je k rozvoji států zásadní, nehledě na jejich geografické umístění či kulturu. Po celém světě se setkáváme se stejným názorem, že vzdělání nám pomůže k rozvoji, že vzdělání nám pomůže dostat se z bíd. Nehledě na to, jestli se zrovna nacházíme ve vyspělých evropských zemích či odlehlých vysokohorských oblastech latinskoamerického kontinentu. Je však stále důležité, abychom se snažili o zachování kultury a tradic, které již dnešní moderní vzdělávací instituce mnohdy změnilly či zcela potlačily.

Implementace nových vzdělávacích postupů do praktické roviny se potýká s různými problémy ve všech zemích světa. V rámci rozvojových zemí jsou tyto překážky ještě větší. K hlavním otázkám, které brání úspěšné implementaci, mohou patřit například tyto:

- nedostatečně kvalitní vysokoškolské vzdělání – pokud neexistuje v zemi kvalitní vysokoškolské vzdělání pro pedagogy je to jedním ze zásadních

problémů při implementaci nových vzdělávacích postupů; V rozvojových zemích je většinou velmi málo kvalitních vysokých škol, které dokáží podat komplexní pedagogické vzdělání v ohledem na požadavky současného praktického života, pokud již nějaké kvalitní pedagogické studium existuje, je mnohdy nabízeno pouze v soukromém sektoru;

- nedostatečné materiální zajištění – v mnohých školách chybí kvalitní edukační materiál, který by respektoval jejich kulturu a zvyky, a který by byl studentům k dispozici. Pokud se zaměříme na vzdělání původních obyvatel, jestliže už je žákům nějaký studijní materiál nabízen, pak je to mnohdy stejný edukační materiál, jaký využívají studenti z městských aglomerací a pro studenty se zcela odlišnou kulturou je tak mnohem těžší se s těmito materiály ztotožnit a pochopit je;
- omezené finanční zdroje – oblast vzdělávání vyžaduje pravidelné financování v dostatečné výši, aby mohla naplnit své cíle a zlepšovat tak podmínky ke studiu ve všech jeho stádiích. Školská zařízení a instituce mají často sotva finance na údržbu stávajících budov a chod školy. Nenaskýtá se zde tak možnost k další výstavbě učeben či dalších škol;
- chybějící infrastruktura – navazuje na nedostatek finančních zdrojů. V mnoha rozvojových zemích existují enormní rozdíly mezi rurální a urbánní oblastí;
- chudoba a postižení – rozvojové země, kde velká část obyvatel žije mimo městské oblasti, se potýkají s problémy s hygienou, výživou i lékařskou péčí. Často zachovávají tradiční styl života, většina lidí především starší generace neumí číst a psát a nemají informace, které by jim pomohly v prevenci a zabránění šíření různých nemocí. V případě již vzniklé nemoci se upínají k alternativním léčbám, které vycházejí z jejich kultury a náboženského vyznání. Jedním z dalších důvodů může být nedostatek financí a nedůvěra ve státní instituce. „V mnoha venkovských oblastech, zejména ekonomicky zaostalých zemí, je prevence zdravotního postižení a rehabilitace výjimečným jevem. Lidé se zdravotním

*postižením jsou v těchto společnostech často odmítáni nebo ukryváni jako ošklivé rodinné tajemství*¹⁸;

- administrativní problémy – tento problém se týká mocensky nevyrovnaných rozvojových států, kdy ti, kteří mají moc, si dělají, co se jim zachce, a není zde nikdo, kdo by jim v tom zabránil. V těchto zemích existuje mnoho předpisů a vyhlášek, v praxi to ovšem vypadá úplně jinak. Neexistuje-li kvalitní administrativní zázemí, které by zajistilo jejich dodržování ve všech regionech, vyskytuje se zde častá korupce a diskriminace ze strany státu. Na příkladu Peru je patrná špatná spolupráce místních a regionálních samospráv DRE a UGELU.

4.3 Podpora dětí k plnění školní docházky

Povzbuzovat děti k pravidelné docházce do školy je velmi důležité. V některých výzkumech bylo prokázáno, že specifické intervence napomáhají dětem k docházce v těžce dostupných lokalitách. Mezi tato opatření mohou patřit eliminace školného, jeho snížení na hodnotu únosnou pro chudší obyvatelstvo a také pomoc školám k zajištění stálého a kvalitního stravování pro žáky. Některé zásahy také podporují školní docházku dívek, příkladem je např. zvýšení bezpečnosti a soukromí, stejně tak opatření snižující genderové stereotypy a povzbuzování dívek, aby se aktivně zapojily do svého vzdělávání.

Důležitým faktorem v docházce dětí do škol jsou v neposlední řadě také rodiče. Proto se jako další opatření k podpoře nabízí také podpora matek. Vzdělání a podpora matek je pro vývoj dítěte stěžejním. Četné studie prokázaly, že vzdělání matky má silně pozitivní vliv na zápis jejich dcer do škol, a to větší než na syny a významně vyšší než vliv, vzdělání otců na dcery. Znalosti a dovednosti, které zlepšují učební prostředí dětí, by měly být propojovány se společnými vzdělávacími programy pro dospělé. Vzdělávání dětí a jejich rodičů nebo jiných opatrovníků se vzájemně podporuje a tento vliv by měl být využit k vytvoření vřelého a spřízněného učebního prostředí pro všechny bez rozdílu. Některé údaje z výzkumů uskutečněných například v Egyptě,

¹⁸ RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0646-2. s. 109.

Indii, Mexiku a Peru¹⁹ naznačují, že programy gramotnosti pro nedostatečně vzdělané matky mohou pomoci zvýšit školní účast jejich dětí. Proto by měla být podpora programů pro zvýšení ženské gramotnosti považována za velmi důležitou, především v rozvojových zemích, kde je mnoho nedostatečně vzdělaných matek z mnoha etnických menšin nebo domorodých komunit. Vzdělávání se neuskutečňuje izolovaně. Společnost by proto měla zajistit, aby všichni žáci i studenti měli přístup k vydatné stravě, zdravotní péči a aby jim poskytována taková citová a duševní podpora, kterou potřebují, aby se procesu vzdělávání aktivně účastnili a aby byl pro ně přínosem.

4.4 Inkluze a integrace ve vzdělávání

Problematika inkluze je poměrně aktuální a netýká se pouze vzdělávání, ale života obecně. Pod pojmem inkluze si můžeme představit nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s určitým typem postižení či handicapu mohou naplno účastnit všech aktivit, které jim nabízí společnost, a to stejně jako lidé bez postižení. Inkluze neznačí jen formální zahrnutí jedince do skupiny, ale má za cíl také přijetí tohoto jedince ostatními členy této skupiny. „*Pojem inkluze vychází z angl. inclusion, což znamená zahrnutí, v širším pojetí příslušnost k celku. Inkluze není jen optimalizovaná a rozšířená integrace. Jedná se o koncept, podle kterého by všechny děti měly navštěvovat třídy hlavního vzdělávacího proudu, a to bez ohledu na stupeň postižení.*“²⁰

Integraci naopak můžeme považovat za známější pojem. Sociální integrace bývá definována jako oboustranný psychosociální proces sblížení znevýhodněné minority a intaktní majority. V současné době se integraci, a to zejména ve školské oblasti, věnuje například autor Ján Jesenský, který vymezuje tento pojem takto: „*Integrace se týká všech dimenzí člověka a hlavních procesů existence člověka. Nejpropracovanější je v oblasti edukace. Těžiskovým problémem pedagogické integrace je společná výuka zdravotně postižených s intaktními (inkluzí) v podmínkách školy běžného typu.*“²¹ Pedagogická integrace se tak dá definovat, jako

¹⁹ WORLD BANK. *Toward high-quality education in Peru: standards, accountability, and capacity building*. Washington, D.C.: World Bank, c2007. World Bank country study.

²⁰ HÁJKOVÁ, Vanda a STRNADOVÁ Iva. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7. s. 12.

²¹ JANIŠ, Kamil a Ján JESENSKÝ, ed. *Malý slovník pomáhajících profesí*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-126-0. s. 50.

postupně se rozvíjející, dynamický jev, ve kterém dochází k soužití intaktních a postižených osob, během jejich výchovy a vzdělávání. Je také označován jako nejvyšší stupeň socializace člověka a zapojení jedince nebo skupiny do společnosti. Nutné je zde naplnění subjektivních potřeb sebeuspokojení a seberealizace postiženého jedince, nejen jeho pouhé zařazení do majoritní společnosti. Na integraci můžeme nahlížet jako na vzájemný proces, ve kterém se obě strany učí a sbližují se. Zároveň roste oboustranná sounáležitost, pochopení, vzájemné porozumění a akceptace mezi minoritní a majoritní skupinou.

V inkluzivním vzdělávání je vhodné využít několik specifických výukových strategií. K praktické aplikaci inkluze je efektivní práce s výukovými strategiemi nevyhnutelná. Hájková a Strnadová²² uvádějí např. tyto výukové strategie:

- frontální výuka – jež si můžeme představit jako společnou práci žáků, kde má dominantní postavení učitel, který usměrňuje, řídí a kontroluje veškerou aktivitu žáků ve třídě;
- kooperativní učení – je metoda založená na spolupráci žáků mezi sebou při řešení různě náročných problémů a úkolů, a následnou konzultaci s pedagogem. Úkoly mají být konstruovány tak, aby žáci dospěli k závěru, že vyřešení je možné pouze společnou prací;
- systémy vrstevnické podpory – tato metoda je založena na vytvoření dvojice žáků, z nichž jeden je v roli tutora a druhý v roli žáka. Výsledkem této metody je zlepšení v oblasti vědomostí i dovedností u obou členů dvojice.

Školská zařízení by měla být přístupná pro všechny děti bez ohledu na jejich fyzický, sociální, intelektuální či jazykový stav. Dnes je dlouhodobým trendem společenského vývoje poskytnutí plnohodnotného přístupu ke vzdělání všem bez rozdílu. Základní snahou je dosáhnout takových podmínek, aby mohly studovat všechny děti v podmínkách běžných školských zařízení. Myšlenkou inkluzivního vzdělávání je úplné přijetí každého dítěte, což je jak dítě s postižením, tak i dítě s výjimečnými schopnostmi. Inkluze ve vzdělávání si dává za cíl začlenit děti se

²² HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7. s. 22.

znevýhodněním do běžného školského prostředí. Problémy při aplikování inkluzivního vzdělávání vznikají především v nedostatečných organizačních strukturách jednotlivých školských systémů. Což má za následek podporu exkluze (sociálního vyloučení) neúspěšných či odlišných žáků. Školství se neustále vyvíjí a prochází různými transformacemi. Postupem času se inkluze stává celosvětovou záležitostí všech školských zařízení a institucí. Dnes je snahou zajistit právo každého občana k rozvoji jeho specifických a individuálních potřeb. Dříve tyto šance nebyly samozřejmostí. Napříč kontinenty se vyskytovala a bohužel dodnes vyskytuje častá diskriminace osob se zdravotním postižením. Například v Peru byla tato skutečnost ještě před deseti lety zcela běžná. Hlavní změny v legislativě, která podporuje inkluzivní vzdělávání, se v Peru uskutečnily po roce 2000. Mezi zásadní dokumenty věnující se podpoře vzdělávání zdravotně postižených patří Ústava Peruánské republiky, jenž zaručuje, že osoba s jakýmkoliv postižením, ať psychickým či fyzickým, má právo na rovné příležitosti a respektování důstojnosti bez jakékoliv diskriminace. Peru je také součástí UNICEF a UNESCO, organizací OSN, čímž se také zavázalo plnit tyto dohody, které se týkají vzdělávání zdravotně postižených:

- Světová deklaráce vzdělání pro všechny
- Úmluva o právech dítěte
- Deklarace práv mentálně postižených
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
- Všeobecná deklaráce lidských práv OSN

5 Praktická část

5.1 Historicko-geografický pohled do zkoumané oblasti

Starověké Peru bylo sídlem několika andských civilizací. Mezi první obyvatele patřili potomci kočovných kmenů. Četné archeologické nálezy svědčí o pravěkém osídlení z dob 17 000 až 12 000 let př.n.l. Prokazatelnější důkazy o prvních stopách osídlení však pocházejí až z let 8000 až 7000 př.n.l. Do tohoto časového úseku také spadá velké množství jeskynních maleb s loveckými výjevy. Nálezy lidských kostí v horské oblasti centrálního Peru umožnily datovat přítomnost člověka do doby okolo 10 000 let př.n.l.

Kolem roku 1000 př.n.l. zde žilo několik rozvinutých kultur. Kultura Chavín de Huantar neboli Chavínská kultura zde existovala téměř 2000 let před říší Inků. *„Podstata kultu spočívala v hluboké víře v přírodní síly, kterým vládl bůh v podobě kočkovité šelmy, jehož obraz se postupně objevuje v celé severní polovině Peru.“*²³ Jako další můžeme jmenovat kulturu Moche, která dosáhla největšího rozkvětu na severním pobřeží Peru. Její název Moche je jméno údolí, kde se nacházelo její centrum. Na jihu mezi pobřežím a úpatím And vládla kultura Nazca. Vynikala řemeslnou prací s textilem, stavbou zavodňovacích zařízení a keramikou se specifickou ikonografií. Kultuře Nazca jsou připisovány vyryté obrazce v písku – tzv. geoglyfy, jimiž se dodnes zabývá nespočet výzkumníků a které každoročně do Peru přilákají tisíce turistů. *„Jsou to rýhy vyhloubené do kamenité půdy až do hloubky, kde začíná vrstva spodního světlého písku. Tyto rýhy tvoří přímé linie a geometrické vzory, dosahující délky několika kilometrů, i stylizované obrazy zvířat, rostlin a lidských postav o velikosti patnácti až tří set metrů. Pro svou velikost jsou zřetelně viditelné jen z výšky.“*²⁴ Nikdo si není doposud jistý, co přesně tyto obrazce zobrazují. Zda se jedná o astronomický kalendář, nebo znázornění božstev, tak jako je tomu na keramice. Existují dokonce spekulace, že tyto obrazce jsou dílem mimozemských civilizací. Mezi další místní kultury se řadí kultura Paracas, jejíž příslušníci byli schopnými

²³ JENKINS, Dilwyn. *Peru: [turistický průvodce]*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2002. Livingstone - průvodci. ISBN 80-7217-047-3, s.480.

²⁴ ROEDL, Bohumír. *Peru*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států, sv. 18. ISBN 80-7277-205-8., s.10.

chirurgy a jejich vlněné látky byly považovány za jedny z nejkvalitnějších v předkolumbovské Americe.

Nejvíce pozoruhodnou kulturou však byli Inkové. *„Inkové přišli do oblasti Cuzca podle pověstí od jezera Titicaca ve dvanáctém století. V údolí Cuzca postupem doby upevnili svou moc nad místními kmeny. Jeden z nich byl kmen Kečuů. Jejich jazyk, kečuua, Inkové vybrali mezi všemi, prohlásili ho oficiálním jazykem říše, a jak rozšiřovali své území, šířili také tento jazyk.“*²⁵ Jejich říše byla napadena španělskými dobyvateli v roce 1533. Ti dobyli tehdejší hlavní město říše, kterým bylo Cusco. Incká kultura a historie je natolik důležitá, že ovlivnila celou Peruánskou republiku.

Přesný původ incké kultury a původní název etnika nazývaného dnes Inkové zůstává záhadou. Inka byl titul, který byl udělovaný vládcům. Existuje několik legend, kterými Inkové vysvětlovali svůj původ. Legendy se shodují v tom, že zde existovala skupina příbuzných rodin, která pod vedením Manco Capaca a jeho sestry Mama Ocllo, hledala místo, kde by se mohla usadit. Pověsti vypráví o čtyřech bratrech, se společným jménem Ayar, kteří vyšli se svými sestrami – manželkami z jeskyně v Pacari Tampu. Do Cusca prý však došel pouze jeden, a to Ayar Manca Capac a společně se svou sestrou založili budoucí hlavní město incké říše. *„A konečně nejznámější příběh v podání kronikáře Garcilasa de la Vega, barvitě líčí, jak bůh Slunce vyslal na zem svého syna a dceru jménem Manco Capac a Mama Ocllo. Jak se vynořili z vod jezera Titicaca a putovali, vedeni zlatou holí, která náhle zmizela v zemi a ukázala tak místo, kde měli vybudovat své město, Cusco, pupek světa.“*²⁶ Legendy hovoří chronologicky o třinácti Incích, jejichž seznam začíná Manco Capacem. Současné výzkumy naznačují, že se Inkové objevili v okolí Cusca kolem roku 1250, ale výklady jsou nejasné, jelikož incká kultura postrádala písmo. Vše, co o nich dnes víme, pochází z ústní tradice předávané z generace na generaci.

Inkové byli snad nejznámějším, nejrozsáhlejším a také nejlépe organizovaným indiánským státem předkolumbovské Ameriky, která vzrůstala od počátku 13. století. *„První dvě století své existence byl incký národ jen jedním z mnoha horských kmenů, které obývaly údolí Cusca, jejichž největší starostí byl zuřivý a urputný boj o zachování*

²⁵ VILÍMKOVÁ, Olga. *Peru - děti Inků*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2006, 161 s. ISBN 80-87049-00-4, s.74.

²⁶ KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Inkové: nejmočnější indiánský stát*. Vyd. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006, 139 s. Karavela. ISBN 80-86493-21-0. s. 21.

vlastní nezávislosti. Inkové si dokázali udržet společenský režim, který jistým způsobem připomínal strukturovanou feudální společnost řízenou přísnými náboženskými pravidly. “²⁷ Ještě přibližně sto let příchodu Manco Capaca byly Inkové jednou z četných señorií v údolí Cusca. Postupně si podmaňovali okolní sousedy, ale až kolem roku 1438, kdy společně se svými kečuánskými sousedy porazili bojovné Chanky, začala jejich nadvláda nad tímto územím. Vítěz Cusi Yupanqui, jenž je historicky prvním doloženým Inkou, přijal titul Sapa Inca – „vládnoucí inka“ a přijal nové jméno Pachacútec. Zásadním krokem, ke kterému se Pachacútec uchýlil, byla politika reciprocity²⁸. Ta spočívala v tom, že zahrnoval okolní señorie dary a ženami a na oplátku žádal příspěvek do společných skladů s potravinami, ke kterým měli přístup jen ti, kteří se podíleli na výstavbě a zásobování. Systém reciprocity využívali Inkové i při získávání vojska. Vládce území, které mělo být obsazeno, byl vyzván, aby se připojil k inckému státu a současně mu byly nabídnuty vzácné dary a ženy. Tento způsob tak z velké části přispěl k rychlosti rozšiřování celé říše.

Jejich moc a vliv dosáhly vrcholu ke konci 15. století pod vedením panovníka Pachacutiho Incy Yupanquiho (devátého Inky), který sídlil v Cuscu. Rozšířil územní kontrolu nad jižním a centrálním Peru, které tvořilo základ Incké říše. Inkové nazývali svou říši „Tahuantinsuyu“, což v jazyce kečua znamenala „Říše čtyř částí“ či „Země čtyř světových stran“. Tyto čtyři regiony se jmenovaly Antisuyu (východ), Chinchaysuyu (sever), Collasuyu (jih), Cuntisuyu (západ). Během několika příštích desetiletí se říše rozšířila po celém Peru a do části současné Bolívie, Ekvádoru, jihu Kolumbie a severu Chile a Argentiny. „*V době svého vrcholného rozmachu na počátku 16. století se rozkládala od jižní hranice dnešní Kolumbie až po řeku Maule v jižním Chile, na západě zahrnovala i tichomořské pobřeží a na východě první výspy pralesní oblasti. Jádrem tohoto celku ale byly střední Andy (západní část dnešního Peru a Bolívie).*“²⁹

²⁷ JENKINS, Dilwyn. Peru: [turistický průvodce]. Vyd. 1. Brno: Jota, 2002. Livingstone - průvodci. ISBN 80-7217-047-3, s.482.

²⁸ Princip reciprocity, neboli vzájemnosti se stal základem celé andské kultury.

²⁹ KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Inkové: nejmocnější indiánský stát*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006. Karavela. ISBN 80-86493-21-0., s. 7.

Obrázek 1 Mapa rozlohy Incké říše - Tahuantinsuyu

Zdroj: *Pinterest: How to Peru* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/400679698074386739/>

V průběhu několika desetiletí vznikl největší indiánský státní útvar na americkém kontinentu, zvaný Tahuantinsuyu. Rozloha se odhadovala na více než milion čtverečních kilometrů s počtem obyvatel sedm až osm milionů. V jednotlivých španělských kronikách se údaje o rozloze a dobývání inckého území liší chronologicky i jmény některých panovníků.³⁰

„Organizace tak rozsáhlého hospodářského systému se nemohla obejít bez statistických údajů. Správní úředníci je zaznamenávali pomocí „provázkového písma“ tzv. quipu. V jazyce kečua znamená quipu současně počítání, počet a uzly.“ Uzly představovali čísla v desítkové soustavě na řadě různě dlouhých a různě barevných šnůr, vyjadřující ekonomické, demografické a jiné statistické údaje.“³¹ Některé zdroje také uvádějí, že quipu mohly také vyprávět příběhy. S přesností se to však nedá říci, protože quipu se dodnes nepodařilo rozluštit.³²

Náboženství v říši prošlo dvěma zásadními fázemi. Z počátku Inkové uctívali boha Viracochu, tedy *boha stvořitele*, který přišel od jezera Titicaca. Po vítězství, nad již zmiňovanými Chanky došlo ke vzpouře nejvyššího kněze, jenž uctíval Viracochu.

³⁰ *History: Incas* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/inca>.

³¹ ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-839-6. s.34.

³² *National endowment for the humanities: Quipus, The Inca Language of Knots* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://50.neh.gov/projects/quipus-inca-language-knots>.

Vyjednával s nepřítelem a zradil tak vítězného Pachacuteca, který zrádce potrestal a zároveň také provedl náboženský převrat. Na své korunovační ceremonii požádal Slunce o předání moci, čímž se stal Inti³³ nejvyšším bohem uznávaným vládnoucí elitou v říši. Na jeho počest byly vystavěny chrámy boha slunce Intiho, které byly stavěny na privilegovaných místech. Původně byl Inti soukromým vyznáním panovnického rodu. Až Pachacuti začal toto dříve soukromé vyznání vnucovat ostatním podrobeným etnikům. Vyznání Slunce však již před Pachacutim mělo dlouhodobou tradici, která úzce souvisela se zemědělským cyklem. „*V představách andských domorodců měl svět tři hlavní roviny: nadsvětí (v kečujštině *janan pacha*), sídlo Slunce a dalších astronomických těles, dále pozemskou rovinu (*cay pacha*), domov lidí, zvířat a rostlin, a konečně podsvětí (*ucu pacha*) obývané mrtvými.*“³⁴ Po smrti člověka přetrvávaly sociální rozdíly existující v pozemském světě. Vládnoucí elita, tak měla po smrti odcházet do „nadsvětí“ a zde žít ve věčné blaženosti, zatímco obyčejní lidé putovali do méně příznivého podsvětí. Španělští dobyvatelé násilně potlačovali uctívání Inky-boha slunce, ale nikdy se jim, a ani jiným katolickým misionářům nepodařilo potlačit původní kultury, ke kterým se místní komunity vždy vracely.³⁵

Incká říše byla podrobena španělskými dobyvateli v roce 1533. Dobyli tehdejší hlavní město, kterým bylo Cusco od 13. století do roku 1532. Královské město Inků bylo vybudováno jako komplex městských částí s odlišnými náboženskými a administrativními funkcemi a bylo dokonale definované, distribuované a organizované. Dětilo se na dvě části Horní (Hanan) a Dolní (Urin) Cusco. Náboženské a vládní budovy byly vybaveny příbytky pro královskou rodinu a šlechtu s výjimečnými estetickými prvky, typickými pro Inky. „*Takřka všechny budovy, které v Cuscu z dob Inků známe, pocházejí z doby po roce 1440. Za Pachacuteca byla provedena i kanalizace dvou malých potoků Tullumayu a Saphi, protékajících městem, a vysušena bažina, kde vzniklo hlavní náměstí.*“³⁶ Dodnes je však záhadou, jak Inkové

³³ Kečuánsky slunce, pozn. autora.

³⁴ KRÍŽOVÁ, Markéta. *Inkové: nejmocnější indiánský stát*. Vyd. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006, 139 s. Karavela. ISBN 80-86493-21-0. s. 66.

³⁵ BERNAND, Carmen. *Inkové, národ Slunce*. Bratislava: Slovart, 1994. ISBN 80-7145-119-3. s.77.

³⁶ ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-839-6. s.27.

tyto impozantní budovy stavěli a jak dopravovali různě tvarované žulové bloky, které do sebe přesně zapadají a nejsou spojeny maltou či jiným pojidlem. V případě zemětřesení tyto obrovské kameny zapadnou zpět na své místo a díky tomu jsou škody po zemětřesení na těchto budovách minimální. Příkladem může být např. pevnost Sacsayhuamán, která střežila město. Pevnost byla dobyta Španěly, ale do dnešního dne se zachovaly tři obrovské obranné hradby a několik základů různých staveb. S příchodem španělských dobyvatelů bylo Cusco téměř srovnáno se zemí. Mnoho impozantních staveb bylo vydrancováno a proměněno v ruiny, kvůli zlatu, z něhož bylo vytvořeno mnoho soch a střech paláců. Španělé toto zlato ukradli, roztavili a odvezli do Španělska. Po dobytí byla struktura města víceméně zachována a byly přistavovány chrámy převážně barokního stylu, které reprezentují počátek fúze různých kultur a období. Později roku 1535 bylo založeno nynější hlavní město Lima (původní jméno bylo Ciudad de los Reyes, v překladu Město králů). Poslední Inkové založili v odlehlých pralesních oblastech město Vilcabamba, ve kterém byl zabit poslední Inka roku 1572 a tím tak skončila slavná éra Inků.³⁷

Peru vyhlásilo samostatnost v roce 1821 a zbývající španělské síly byly poraženy až v roce 1824. Peru bylo jednou z posledních španělských kolonií, která získala nezávislost. Generál Ramón Castilla, který zrušil otroctví a zřídil systém všeobecného vzdělávání, se stal prezidentem v roce 1844. Po letech vojenské vlády se Peru vrátilo k demokratickému vedení v roce 1980, tato změna se však potýkala s velkými ekonomickými problémy a růstem násilných povstání. Roku 1990 byl zvolen prezidentem Alberto Fujimori, který razantně zasáhl při potírání činnosti levicové teroristické organizace zvané „Světlá stezka.“³⁸ Velkého vítězství Fujimori dosáhl v září roku 1992, kdy byl zatčen zakladatel a vůdce Světlé stezky Abimael Guzmán Reynosa. Tyto boje si v zemi vyžádaly až 70 000 obětí. Mnoho mrtvých bylo obětmi odvetných útoků vojáků. Na boje doplácely početné populace původních obyvatel vysoko v horách. Pokud se tito obyvatelé k partyzánům nepřidali, byli vyvražděni, pokud se přidali, čekal je stejný osud rukou státního vojska. Také díky těmto drastickým postupům se podařilo prezidentu Fujimorimu nad teroristy zvítězit.

³⁷ *Encyklopaedia Britannica: Machu Picchu — Ancient city of Peru* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Machu-Picchu#ref633331>.

³⁸ Španělsky Sendero Luminoso, pozn. autora.

Důvěra v něj klesala spolu s ekonomickým propadem a s celkovou nespokojeností s jeho režimem. Fujimori v roce 1992 přepsal ústavu a poté byl roku 2000 donucen k rezignaci z důvodu rozsáhlé korupce. Za Fujimoriho vlády bylo údajně odcizeno až 600 milionů dolarů, ačkoliv jiné odhady uvádějí až desetinásobek této částky.³⁹ Nové volby roku 2001 vyhrál Alejandro Toledo Manrique, jež se stal prvním demokraticky zvoleným prezidentem domorodého etnického původu.⁴⁰

5.2 Peruánská republika dnes

Peruánská republika (La República del Perú) je jednou z mnoha rozvojových zemí, nicméně dle odborné literatury je toto zařazení relativní. V celosvětovém měřítku se sice hovoří o Peru jako o zemi rozvojové, avšak v rámci srovnání zemí Latinské Ameriky se dnes může chlubit jednou z nejvýkonnějších ekonomik v celé této oblasti.⁴¹ V posledním desetiletí chudoba a nezaměstnanost dramaticky poklesla, zůstává však stále vysoká, a to asi u 30 % populace (z toho 55 % mimo města).⁴² Ačkoliv jsou venkovské oblasti bohaté na přírodní zdroje, obyvatelé venkova jsou obecně chudší. Odhadem téměř polovina osob žijících v chudobě pochází z venkovských oblastí, což naznačuje, že jedinci, kteří zde žijí, mají dvakrát vyšší pravděpodobnost být chudí než jejich protějšky z měst. Nejvyšší míra chudoby je také koncentrována v horských oblastech, kde žije vysoké procento původních obyvatel. Přibližně jedna třetina populace obývá pouštní pobřežní pás na západě země s velkou koncentrací obyvatel v hlavním městě Lima. V pěti největších městech Peru (Lima, Arequipa, Trujillo, Chiclayo, Iquitos) žije 60 % obyvatelstva. Peruánskou republiku se dělí na těchto 25 regionů: Ayacucho, Amazonas, Áncash, Apurímac, Arequipa, Cajamarca, Cusco, Huancavelica, Huánuco, Ica, Junín, La Libertad, Lambayeque,

³⁹ INTERNATIONAL, Transparency. *Global Corruption Report 2004: Political Corruption* [online]. , 15 [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2004_gcr_politicalcorruption_en?mode=window&backgroundcolor=%23222222

⁴⁰ Terénní poznámky autora práce.

⁴¹ OECD: *Territorial Reviews: Peru 2016* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/countries/peru/oecd-territorial-reviews-peru-2016-9789264262904-en.htm>.

⁴² THE WORLD FACTBOOK, CIA. SOUTH AMERICA : PERU [online]. USA, 2016 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>.

Loreto, Madre de Dios, Moquegua, Pasco, Piura, Puno, San Martín, Tacna, Tumbes, Ucayali, Lima a Callao (provincie).⁴³

Peru oplývá obrovským nerostným bohatstvím. Jsou zde naleziště ropy, mědi, zlata, stříbra (v jeho těžbě je Peru v první desítce na světě), železo, olovo aj. Toto nerostné bohatství využívali už staří Inkové, kteří těžili z hlubin země vzácné kovy, hlavně zlato a stříbro, ze kterých vyráběli nádherné rituální a ozdobné šperky.

Obrázek 2 Mapa Peruánské republiky dnes, oblast výzkumu-Cusco

Zdroj: vlastní práce autora

Peru je dle Světové banky charakterizováno jako země s vyššími středními příjmy s ambicemi snižovat míru chudoby, zlepšit systém vzdělávání a zdravotnictví. Cílem je, aby se do roku 2021 zařadilo mezi země s vyššími příjmy a stalo se právoplatným členem OECD. Existují však velké problémy s distribucí finančních prostředků do odlehlých regionů.

⁴³ *Lima Easy: The Lima guide* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.limaeasy.com/peru-info/important-facts-and-figures-about-peru>

Od devadesátých let se dle dat OECD Peru daří v ekonomickém růstu, zvyšování blahobytu obyvatel a v boji s chudobou. Země se stává mnohem efektivnější díky ekonomickým reformám. Na druhou stranu však trpí značnými nedostatky v oblasti vzdělání, boji s korupcí a celkové infrastruktuře. Peruánská ekonomika je v posledních letech ve zpomaleném růstu. Poté co se vzpamatovala v roce 2010 ze světové hospodářské krize, tempo růstu se opět zpomalovalo až do roku 2015. Za rok 2011 růst dosáhl 6,5 %. Růst HDP v roce 2012 dosáhl 7,1 %, což je nejvyšší tempo růstu za toto období v Latinské Americe. Většina HDP (až 50%) je generována v hlavním městě Limě, přičemž zbytek země se věnuje zemědělství, výrobě elektrické energie či jako zázemí pro těžbu surovin. Důvodem je složitý geografický profil země a nerovnoměrné rozmístění obyvatelstva s vysokou koncentrací v metropoli.⁴⁴ V roce 2015 peruánská ekonomika rostla o 3,3 %. V roce 2016 ekonomika narostla o 3,8 % a na rok 2017 se předpokládá tempo růstu až ve výši 4,6 %. Peruánská ekonomika stále patří mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky latinskoamerického regionu. Za zpomalením v posledních letech stojí především klimatický fenomén El Niño, slabé investice a nízká exportní výkonnost. „V prvním čtvrtletí roku 2016 vzrostl HDP meziročně o 4,4 %, což je méně, než se očekávalo. Jedná se též o slabší růst ekonomiky než v posledním čtvrtletí roku 2015, kdy HDP vzrostl o 4,7 %. Slabý růst je dán mimo jiné výsledkem místního průmyslu, který zpomalil o -4,6 %, což je největší pokles od ledna 2015. V letech 2010-2013 rostl HDP nejméně o 5,8 % každý rok. V roce 2014 došlo k výraznému poklesu růstu na 2,4 % a od tohoto roku pozorujeme slabší růst peruánské ekonomiky.“⁴⁵ V Peru je cestovní ruch nepochybně jedním ze zásadních odvětví, které pohánějí růst ekonomiky. Roku 1990 navštívilo Peru kolem půl milionu turistů, roku 2014 to byly již tři miliony a ministerstvo zahraničního obchodu a cestovního ruchu Peru předpokládá, že do roku 2021 by měl počet zahraničních turistů, překročit hranici pěti milionů.⁴⁶

⁴⁴ V Limě dnes žije 10 milionů obyvatel, což je 1/3 obyvatel celé země, pozn. autora.

⁴⁵ Peru: *Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/peru-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-19370.html#sec2>.

⁴⁶ Oxford bussiness group: *Peru tourism sector capitalises on variety* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.oxfordbusinessgroup.com/overview/new-routes-leveraging-country%E2%80%99s-variety-leading-new-tourism-products>

Peru má 31 488 625⁴⁷ obyvatel, z nichž 45 % populace Peru jsou potomci původního indiánského obyvatelstva. Mnoho autorů užívá také označení domorodí, rodilí Američané. Na druhém místě s 37 %⁴⁸ jsou míšenci původního obyvatelstva a bělochů tzv. *mestizos*. Obyvatelstvo s bílou pletí původem z Evropy tvoří 15 %, v čele se Španěly mezi imigranty byli i Britové, Francouzi, Portugalci, Italové, Němci a Chorvati. Asiati a původní afričtí obyvatelé tvoří 3 % populace. Za zmínku stojí vysoké procento asijské populace, původem z Japonska, Filipín, Malajsie a Číny. V letech 1850–1950 byla zaznamenána největší imigrační vlna asijské menšiny, kdy přistěhovalci byli využíváni jako levná pracovní síla.⁴⁹

V pralesní amazonské části Peru žije v současné době přibližně 333 tis. příslušníků 52 etnických amazonských domorodých skupin, kde nejpočetnější je indiánské etnikum Asháninka, které čítá cca 51 tis. osob.

Podíl městského obyvatelstva na celkové populaci činí 78 %.⁵⁰ Průměrný roční přírůstek čítá 1,01 (1 % ročně). Přibližně 27,9 % populace je ve věku do 15 let a asi 10 % populace je starší 60 let, což naznačuje počátky stárnutí populace, kdy se těžiště populace přesouvá z mladších věkových kategorií do starších.⁵¹

V Peru se hovoří 56 jazyky. Úředními jazyky jsou kečuánština a španělština, tzv. *castellano*, která se do Latinské Ameriky dostala společně s Franciscem Pizzarem v roce 1533. Tehdy se stala španělština hlavním jazykem země. Ačkoliv španělsky mluví asi 84 %⁵² populace, nachází se zde mírné změny výslovnosti a běžných výrazů v závislosti na zeměpisné poloze (mořské pobřeží, hory, džungle). Peruánský národ je také hrdý na to, že si zachoval jazyk Quechua⁵³, domorodý jazyk mocné říše Inků,

⁴⁷ INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA E INFORMÁTICA (INEI) [online]. Lima, 2016 [cit. 2016-10-29]. Dostupné z: <https://www.inei.gob.pe/>.

⁴⁸ THE WORLD FACTBOOK, CIA. SOUTH AMERICA : PERU [online]. USA, 2016 [cit. 2016-10-29]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>.

⁴⁹ Terénní poznámky autora práce.

⁵⁰ Peru: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/peru-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-19370.html#sec2>.

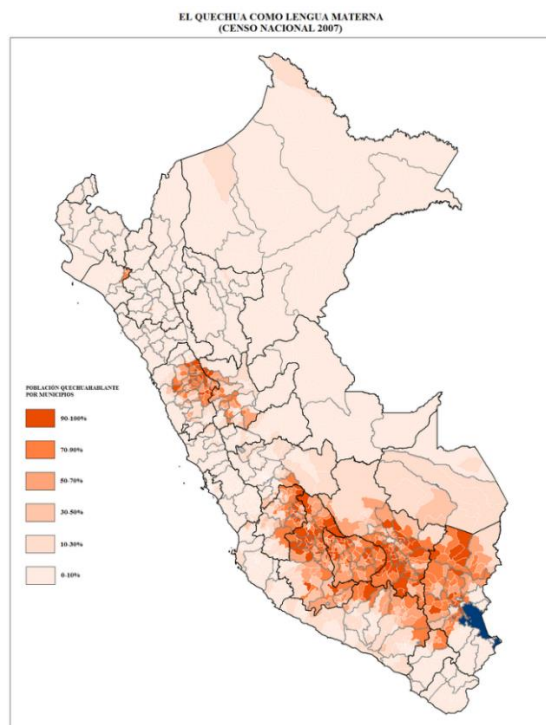
⁵¹ Peru: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/index.html

⁵² LENGUAS OFICIALES DE PERU [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <http://www.donquijote.org/cultura/peru/lenguajes/lenguajes-peruanos>.

⁵³ Kečuánština, pozn. autora.

který je nejrozšířenější indiánský domorodý jazyk v Americe, přestože čelil téměř tři staletí dlouhé španělské kolonizaci.⁵⁴

Obrázek 3 Znázornění obyvatelstva, jehož mateřským jazykem je kečuánština

Zdroj: <http://nuvba.livejournal.com/20782.html>

Dle odhadů jím hovoří přibližně 13 % populace a oficiálním jazykem se stal v roce 1975. Jazyk Quechua, je nadále klíčovým jazykem v dnešním Peru, a to zejména v odlehlých andských regionech, které jsou hojně obydleny původním obyvatelstvem.⁵⁵

Dalším domorodým jazykem, kterým se stále v Peru hovoří, je Aymara.⁵⁶ Původně byla zachovávána prostřednictvím symbolů nebo obrázků na zvířecí kůži. Jazyk Aymara má postavení druhého nejčastěji mluveného domorodého jazyka v Peru, avšak jeho budoucnost je nejasná. „Jazyk je v Peru velmi důležitým faktorem, nehledě na skutečnost, že oba jazyky Quechua i Aymara jsou oficiálně uznané jazyky a hovoří

⁵⁴ KRÍŽOVÁ, Markéta. *Inkové: nejmnocnější indiánský stát*. Vyd. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006, 139 s. Karavela. ISBN 80-86493-21-0. s. 35.

⁵⁵ Terénní poznámky autora práce.

⁵⁶ Aymarština, pozn. autora.

*jimi mnoho obyvatel, původní jazyk stále doprovází nízký sociální status. Mnoho původních obyvatel bylo nuceno odmítat svůj vlastní jazyk a kulturu, aby si zvýšili socioekonomickou pozici ve společnosti.“*⁵⁷ Vláda však vyvíjí veškeré úsilí, aby zachovala velké množství jazyků a dialektů tak životně důležitých pro bohatou kulturní identitu národa. Co však dělá Peru tak jedinečným a mimořádným je odhadovaný počet původních jazykových variací, kterých je až 150. Zhruba 45 % peruánské populace je označováno za bilingvní, tedy hovoří dvěma jazyky, většinou španělsky a kečuánsky.⁵⁸

V Peru nalezneme jak monoteistické, tak polyteistické náboženství, výskyt závisí na konkrétních oblastech. Největší zastoupení má v Peru křesťanství, které přišlo společně se Španěly. Dle posledního sčítání v roce 2007 je v Peru 81,3 %⁵⁹ peruánského obyvatelstva římsko-katolického vyznání a 12,5 % protestanského. Katolicismus v Peru je specifickým svými subkulturami. Je postaven na principu víry v jednoho boha, který je obklopen různými svatými, kteří trestají hříchy, nebo vykonávají zázraky. Vyskytují se zde také polyteistické náboženství, kde se mísí prvky šamanismu a animismu. Obyvatelé And dnes stále věří v tzv. Matku zemi, neboli „Pachamamu.“ Aby ji poctili, tak vykonávají různé rituály, většinou za použití lístků koky, či artefaktů z lam nebo morčat. Známí jsou také šamani z amazonského pralesa, kteří jsou považováni za zázračné léčitele, znalce jiných světů a duchovní vůdce. Jejich tzv. zázračné schopnosti jsou často založeny na léčivých halucinogenních účincích rostliny „ayahuasca“.⁶⁰

⁵⁷ PSACHAROPOULOS, George. a Harry Anthony. PATRINOS. *Indigenous people and poverty in Latin America: an empirical analysis*. Washington, D.C.: World Bank, c1994. ISBN 0821329588. s. 165. Přeložil autor práce, originální znění textu: „*Language is an important factor in Peru, and despite the fact that both Quechua and Aymara are officially recognized languages and are widely spoken, indigenous languages have low status. Many indigenous people are forced to reject their own language and culture in order to improve their socioeconomic position.*“.

⁵⁸ Peru: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/index.html

⁵⁹ INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA E INFORMÁTICA (INEI). Perfil Sociodemográfico del Perú [online]. Lima, 2008 [cit.2016-10-29]. Dostupné z: https://www.inei.gob.pe/media/MenuRecursivo/publicaciones_digitales/Est/Lib1136/libro.pdf.

⁶⁰ Terénní poznámky autora práce.

5.3 Vzdělávání v Peru

Formální vzdělávání bylo založeno již v Incké říši vládcem Inka Roca a dále bylo šířeno Pachacutim, devátým z Inků. Toto vzdělávání bylo původně určeno výlučně pro královskou elitu a později pro syny náčelníků. Byli vzděláváni, aby se stali administrátorskými vedoucími. Učitelé se nazývali „Amautas“, což byli muži, kteří byli zblhlí v oboru filosofie a morálky. Vzdělávání bylo za dob Inků velmi přísné a často bylo užíváno i fyzických trestů. Osnovy byly založeny hlavně na matematice a astronomii, které byly důležité pro jejich ekonomický systém, založený na zemědělství. Vyučování jazyka Quechua bylo povinné, ale spíše, než k edukačnímu charakteru sloužilo k politickým cílům.⁶¹

Oficiální vzdělávací systém v Peru začal s příchodem španělské vládnoucí třídy v 16. století v Limě. Lima byla centrem náboženské výchovy a místem, kam se mnozí stěhovali za účelem získávání vzdělání a za prací. Po roce 1821, kdy proběhla válka o nezávislost, bylo vzdělání rozšiřováno pro větší část populace. Kolem roku 1800 byly navrženy provinční školy tzv. colegios, v Ayacuchu, Chiclayu, Huarazu a Trujillu s cílem udržet lidi od stěhování do velkých měst jako Lima a Cusco. Počátkem 20. století převzalo ministerstvo školství plnou správu a financování škol po celé zemi. V letech 1944–1962 vznikla za účelem financování školství společná organizace pedagogů s názvem „*Servicio cooperativo Peruano Norteamericano de Educación*“ (SECPANE). Jejím cílem bylo rozšířit přístup ke vzdělání do peruánských andských domorodých oblastí. Roku 1960 byl přijat zákon, který zaručoval, že jakákoliv komunita, která je schopna si sama postavit školu, dostane vládou placeného učitele. Školství je řízeno ministerstvem školství (MINEDU – Ministerio de Educación), pod které spadají jednotky řízení regionálního vzdělávání (DRE – Direcciones Regionales de Educación). V rámci těchto regionů působí jednotky řízení místního školství (UGEL – Unidades de Gestión Educativa Local).⁶²

Jak již bylo zmíněno, Peru je kulturně, geograficky i historicky velice rozmanitou zemí s mnoha etniky, proto musí být místní školství flexibilní a musí být přizpůsobováno jednotlivým oblastem. Například v oblasti Cusca je potřeba, aby

⁶¹ Terénní poznámky autora práce.

⁶² Terénní poznámky autora práce.

vyučování probíhalo bilingvně.⁶³ V tomto případě je důležité zaměstnávat učitele, kteří jsou schopní vyučovat v místním jazyce první tři až čtyři roky školní docházky dětí a doplňovat tyto roky jazykem druhým. Důležitým dokumentem z pedagogického hlediska je *Obecný zákon o vzdělávání (Ley General de Educación)*.⁶⁴ Zákon považuje za základní princip vzdělání podporu integrální rozvoje. Na konci roku 2006 vydalo Peru *Národní vzdělávací projekt do roku 2021 (Proyecto Educativo Nacional al 2021)*⁶⁵, který shrnuje zásadní soudobou problematiku ve vzdělávání a snaží se najít možnosti vyřešení stávajících problémů. Transformace vzdělání je dle tohoto projektu nezbytná pro podporu demokratického života při formování osobnosti. Na projektu se podílely tisíce lidí a stovky institucí. Proces zpracování informací probíhal po celé zemi v průběhu tří let. Návrh byl přijat ve své finální podobě po vydání dokumentu nazvaného *Směrem k národnímu vzdělávání*.⁶⁶ Udává si také za cíl, aby veřejná správa vynaložila více finančních prostředků na podporu školství s přihlédnutím na geografickou polohu, socioekonomický status, etnikum či pohlaví. Peruánské školství dosáhlo velkého rozkvětu v druhé polovině dvacátého století.

Základní vzdělání v Peru je povinné pro každé dítě ve věku 6–12 let. Akademický školní rok probíhá ve většině případů v průběhu jednoho kalendářního roku. Běží od začátku března do prosince. Důvodem je to, že Peru se nachází na jižní polokouli, takže podzim začíná v březnu a letní prázdniny jsou od prosince do února. Zimní prázdniny mají děti v červenci, přesné načasování se liší dle regionu. Hlavním vyučovacím jazykem je španělština. Nicméně v některých regionálních základních školách, výuka též probíhá i v místních jazycích jako je aymarština a kečuánština. Španělština je pak nabízena jako druhý jazyk.⁶⁷

„Peruánský vzdělávací systém je strukturován do čtyř úrovní: počáteční, primární, sekundární a terciální. Primární vzdělávání obsahuje šest stupňů a je určen pro děti ve věkové skupině mezi 6 a 11 lety. Sekundární vzdělávání je nabízeno pro věkovou skupinu mezi 12 až 16 lety a je rozdělen dvou cyklů: první má společné učební

⁶³ Španělsky a kečuánky, pozn. autora.

⁶⁴ MINEDU, *Ley General de Educación* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.minedu.gob.pe/p/ley_general_de_educacion_28044.pdf

⁶⁵ MINEDU, *Proyecto Educativo Nacional al 2021* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe/DeInteres/xtras/PEN-2021.pdf>

⁶⁶ OECD: *Avanzado hacia una mejor educación para Perú* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dev/Avanzando-hacia-una-mejor-educacion-en-Peru.pdf>

⁶⁷ Terénní poznámky autora práce.

osnovy pro všechny studenty v sedmých a osmých třídách a druhý, který má diversifikované osnovy, které trvají tři roky a jsou rozděleny na vědní a humanitní obory. “⁶⁸

V sedmdesátých letech 20. století navštívil Peru významný český geolog, diplomat a cestovatel Otto Horský. Mimo jiné se také zajímal o vzdělávání místních indiánských kultur. Ve své publikaci *Peruánské postřehy* popisuje vzdělávání na plovoucích ostrovech kmene Urů na jezeru Titicaca takto: „Bylo zajišťováno ve dvou soukromých a jedné veřejné škole (fiscal), ve všech případech pětitřídních. Školní docházka byla od 8 do 17 hodin. Děti jezdily do školy na člunech z rákosy samy. Od 12 do 13 byla doba oběda, od 13 do 14 hodin si děti hrály, od 14 do 17 hodin měly opět výuku. “⁶⁹

Země s nízkými či středními příjmy jsou více náchylné na vnější šoky, ať už se jedná o snížení ceny komodit jako například káva, nebo globální finanční krizi, která zasáhla Latinskou Ameriku v roce 1990. Tento ekonomický pád měl škodlivé účinky na financování vzdělávání a školství. Vnější šok udeřil na školy a zejména na chudé rodiny velmi tvrdě. I když se vládě podařilo udržet výdaje na učitelské platy, příspěvky na školní pomůcky a stravování, byly odebírány. „Přestože veřejné výdaje na vzdělávání byly distribuovány relativně spravedlivě, jsou zde stále velké rozdíly ve finanční náročnosti na vzdělání v chudých a bohatých domácnostech. Rozdíly ve výdajích domácností vedly k nerovnoměrným výsledkům ve vzdělání. Původní obyvatelé patří k nejchudším v zemi, aby byly příležitosti vyrovnány, musí se rozdělení zdrojů více zaměřit na znevýhodněné skupiny. “⁷⁰ Tyto šoky nutily mnoho rodin vzít

⁶⁸ ZAJDA, Joseph I., Karen. BIRAIMAH a William. GAUDELLI. *Education and social inequality in the global culture*. Germany: Springer, c2008. ISBN 9781402069277., s. 106. přeložil autor práce, originální znění textu: „*The Peruvian education system is structured into four levels: initial, primary, secondary, and tertiary. Primary education comprises six grades and is intended for children in the age group between 6 and 11 years. Secondary education is offered to the age group between 12 and 16 years and is organized in two cycles: the first having a common curriculum for all students in grades 7 and 8 the second having a diversified curriculum that lasts 3 years and is divided into science and humanities.*“.

⁶⁹ HORSKÝ, Otto. *Peruánské postřehy*. Vyd. 2. Ostrava: Repronis, 2008. ISBN 978-80-7329-184-6., s.58.

⁷⁰ WU, Kin Bing. *Peruvian education at a crossroads: challenges and opportunities for the 21st century*. Washington, D.C.: World Bank, 2001. ISBN 0-8213-4961-9., s.61. Přeložil autor práce, originální znění textu: „*Although public expenditure on education on the whole has been distributed relatively equitably, poor households still have a disproportionately heavier financial burden than rich households for their children's education. The disparity in household spending has led to inequitable learning outcomes. The indigenous people are among the poorest in the country. To equalize opportunity, resources have to target the disadvantaged groups.*“.

své děti ze školy, aby ušetřily za náklady jako jsou uniformy a školní pomůcky, a poslat je na práci na pole či na ulici.

Vláda od roku 1990 neustále zvyšuje veřejné výdaje na vzdělávání navzdory omezením, která ukládá fiskální politika. Díky racionalizaci veřejného sektoru mezi roky 1991 až 1993 došlo ke snížení zaměstnanosti v ústřední správě ministerstva školství o celých 72 %. V nové ústavě, která byla schválena roku 1993 (*La Constitución Política del Perú de 1993*)⁷¹ bylo rozšířeno povinné a bezplatné vzdělávání od primárního až po sekundární. Vláda také schválila zákon, který podpořil vznik soukromých škol. V roce 1996 prošlo Peru vzdělávací reformou, která rozšířila povinnou školní docházku, jež byla zdarma pro všechny studenty ve věku mezi 5 a 16 rokem. Nicméně Peru bylo v roce 1997 se svými 3 % hrubého národního produktu věnovaného na školství lehce pod průměrem ostatních zemí Latinské Ameriky, který byl průměrně okolo 4,5 %. Zvyšováním úrovně veřejných výdajů, které se přibližují k průměru Latinské Ameriky, má země možnost výrazně zvýšit intelektuální konkurenceschopnost svých pracovních sil v rámci celé další generace.⁷² Dalším důležitým legislativním dokumentem z pedagogického hlediska je *Obecný zákon o vzdělávání (Ley General de Educación)* z roku 2003.⁷³

Vzdělání je zdarma pro ty, kteří se přihlásí ke studiu na státní škole. Veřejné vysoké školy jsou také zdarma pro ty, kteří si nemohou dovolit platit školy soukromé. V roce 2008 Světová banka oznámila, že Peru mělo dle výzkumu nejlepší vzdělávací systém v Latinské Americe. K podobnému zjištění dospělo i UNESCO. Jeho údaje uvádějí, že pouze 4 % dětí ve školním věku, nechodí do školy. Nicméně v roce 2012, Program pro mezinárodní hodnocení studentů PISA⁷⁴ umístilo Peru v dolní části žebříčku ve třech kategoriích (matematika, věda, čtení) ve srovnání s 65 zeměmi, které se podílejí na této studii o školních výsledcích žáků do 15 let.

⁷¹ *Constitución política del Perú* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://portal.jne.gob.pe/informacionlegal/Constitucion%20y%20Leyes1/CONSTITUCION%20POLITICA%20DEL%20PERU.pdf>

⁷² WU, Kin Bing. *Peruvian education at a crossroads: challenges and opportunities for the 21st century*. Washington, D.C.: World Bank, 2001. ISBN 0-8213-4961-9., s.61.

⁷³ MINEDU: *Portal del Ministerio de Educación* [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe/digeibir/>.

⁷⁴ *América Latina en PISA 2012: Perú en PISA 2012* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://publications.iadb.org/bitstream/handle/11319/6576/America%20Latina%20en%20PISA%202012%203a%20Peru%20en%20PISA%202012%20C2%BF%20logros%20y%20desafios%20pendientes.pdf?sequence=1>

Mnoho mladých lidí nemá přístup ke školícím programům a vysoce kvalitnímu vzdělání, tudíž jsou špatně připraveni k budoucímu přispívání do státní ekonomiky. Je potřeba rozšířit programy zaměřené na stipendia a další formy finanční pomoci pro studenty s nízkými příjmy, kteří mají zájem o vyšší vzdělání.⁷⁵

Dle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) se peruánský systém školení a vzdělávání potýká se značnými problémy, kterými by se země měla zabývat a které by měla snížit či je zcela eliminovat k dosažení svých cílů sociálního a ekonomického rozvoje. Ačkoliv v průběhu let Peru prokázalo velký zájem o rozvoj znalostí a dovedností studentů a některé vzdělávací programy poskytují kvalitní vzdělání, nedaří se stávajícím institucím plnit plány spojené s potřebami země. K základnímu vzdělání mají nyní dosah téměř všechny děti. Instituce zahrnující sekundární a terciální vzdělávání zahrnují přibližně 80 % populace ve věku 12–16 let a 30 % ve věku 17–25 let. Tento pokrok je velkým úspěchem vzhledem k peruánské zeměpisné a etnické rozmanitosti.⁷⁶

S příchodem demokracie v posledních desetiletích se Peru snaží navázat na univerzální společenský trend uznání rozmanitosti, a proto od roku 2010 mají všichni Peruánci právo na mezikulturní a dvojjazyčné vzdělávání. Nicméně donedávna tuto skutečnost většina škol ignorovala nebo jí nepřikládala velkou váhu. Dnes je dvojjazyčné interkulturní vzdělávání (EIB) součástí peruánské vzdělávací politiky. Expanze vzdělávání v Peru však doposud nesplnila svůj cíl, a to jeho univerzálnost a kvalitu. Stále existuje mnoho vyloučených lokalit, ve kterých se kvalitního vzdělání nedostává. Zejména se to týká mladých lidí z nejchudších venkovských oblastí. Dnes má Peru dostatečné finanční prostředky, které předtím nemělo. Proto se zde naskýtá příležitost využít tyto prostředky ve prospěch vzdělání a jeho rozvoje.⁷⁷

V roce 2011 vznikl program nazvaný Tinkuy, který organizovalo ministerstvo školství pod vedením Dr. Eleny Burga, ředitelky odboru mezikulturního dvojjazyčného vzdělávání pro venkov. Pracovníci ministerstva pod jejím vedením sbírali příspěvky a recenze domorodých indiánských a afroperuánských dětí a poté vytvořili návrh výuky, který vyhovuje jejich požadavkům a zájmům. Snaží se o

⁷⁵ Terénní poznámky autora práce.

⁷⁶ WU, Kin Bing. *Peruvian education at a crossroads: challenges and opportunities for the 21st century*. Washington, D.C.: World Bank, 2001. ISBN 0821349619. s. 17.

⁷⁷ Terénní poznámky autora práce.

zachování všech původních domorodých jazyků a zabraňuje upouštění od těchto jazyků na úkor španělštiny. V roce 2016 se konal pátý ročník Národního setkání původních obyvatel, který sdružuje studenty z 28 etnik. Hlavním cílem setkání bylo ukázat, předvést a uchovat tradice svých komunit. Bylo to poprvé, kdy na setkání byl patrný velký kontrast mezi studenty z Limy a studenty z domorodých kultur. Studenti jsou zvyklí na jiný životní styl a původně komunikovali jen v rámci svých komunit, ale díky hraní her se začali bavit i napříč různými komunitami. Taková setkání hrají preventivní roli ve vztahu k diskriminaci, rasismu, nesnášenlivosti, zatímco jsou zároveň také propagátorem znalostí o jiných kulturách.⁷⁸

Vzdělávací politika Peru si klade za cíl šířit domorodou kulturu a jazyk. V základním vzdělávání se mají děti naučit mateřský jazyk, jako je např. kečuánština a aymarština, zatímco cizí jazyky jsou vyučovány v sekundárním vzdělávání. Základní vzdělání je předáváno v rodných jazycích, tedy ve městech hlavně ve španělštině a na venkově je výuka přizpůsobena domorodým kulturám.⁷⁹

V dnešní době je velkým problémem v místním vzdělávání korupce. Nedostatek transparentnosti a netrénovaný a málo placený personál přispívají k prohlubování problému. Dle organizace *Transparency International*⁸⁰ spadá Peru v indexu vnímání korupce ve veřejném sektoru po bok zemí jako je Čína, Kolumbie či Srbsko. Celkově se pak řadí na 85. místo ze 175 sledovaných zemí. Nedostatky v řídicím sektoru prohlubují výskyt korupce na všech úrovních vzdělávacího systému. Drobné korupce se projevují ve zpronevěrách školních finančních prostředků ze stran ředitelů škol. Střední a velká korupce zahrnuje přidělení výuky a administrativních pozicí výměnou za politické ústupky. Učitelé jsou schopni zaplatit i půlku platu, aby mohli vyučovat v blízkosti svého bydliště. Korupce v tomto odvětví je hodnocena jako druhý největší problém mající vliv na kvalitu veřejného vzdělání. Podle oficiálních dat z právního odboru ministerstva školství vedlo plýtvání potřebných zdrojů v roce 2002 ke zpronevěře až 18 milionů solů. Tyto finance by se daly dle Světového vzdělávacího

⁷⁸ *Tinkuy: Niños de pueblos originarios mostrarán sus juegos tradicionales* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://peru.com/actualidad/nacionales/tinkuy-2016-ninos-pueblos-originarios-mostraran-sus-juegos-tradicionales-noticia-478938>.

⁷⁹ Terénní poznámky autora práce.

⁸⁰ INTERNATIONAL, Transparency. Realising the MDGs by 2015: Anti-Corruption in Peru [online]. , 15 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2011_mdgperu_en?mode=window&backgroundcolor=%23222222.

fóra použít k pořízení vybavení pro 440 tříd, k vyprodukování 4 milionů vzdělávacích brožur, 12 milionů obědů pro studenty, nebo vyplacení měsíčního platu 36 000 učitelům. Korupce tak přímo či nepřímo ovlivňuje pokusy o zlepšení dostupnosti a kvality vzdělávacího systému. Postihuje financování škol, výkonnost učitelů, a správu a řízení jednotlivých departmentů.⁸¹

Dalším z hlavních problémů je nezájem učitelů. Do práce chodí, jak se jim zlíbí, a mnoho z nich nemá dostatečnou motivaci ke vzdělávání dětí v odlehlých horských oblastech. Nikdo nevidí pokroky, které jsou v těchto odlehlých vesnicích dosahovány, tak proč by se zde vzdělávání dětí měli věnovat. Dříve byl učitelům nabízen *Lifetime stable job*,⁸² čímž měli celoživotně zaručenou práci ve školství. Tito mnohdy nedostatečně kvalifikovaní učitelé ještě stále vyučují a s tím přicházejí problémy s nedostatečným tréninkem a neznalostí zvyků a kultury, jenž bylo důsledkem rychlé expanze vzdělávacího systému. Mají zažitá postupy, které ne vždy kladně přispívají ke vzdělávání místní mládeže. Dnes je v platnosti nový zákon o kontrole kvality učitelů. Pokud jsou učitelé dobří a mají dobré hodnocení od studentů, dostávají zvýšení platu. Na druhou stranu, pokud jsou špatní, platy se jim snižují a může dojít až k rozvázání pracovního vztahu. Každé čtyři roky se mění všechny pozice ve vládě, všichni, kdo pomohli ve volební kampani mají slíbené místo, a proto se zde lidé hodně střídají a nemají zájem navázat na projekty svých předchůdců. Jedním z hlavních problémů je tedy kvalita vzdělávacího sektoru, a ještě přesněji poskytování kvalitního vzdělání chudým. Vyskytují se však také školy, které mají dobré výsledky. Existuje dostatek studií a technických návrhů pro zlepšení situace a zdá se tedy, že přetrvávající problémy jsou spíše politického rázu, a tedy odpovědností politiků.⁸³

Velkým problémem je také infrastruktura. Ve výzkumu, který proběhl v letech 2011–2016 bylo zjištěno, že sedm z deseti škol ve venkovských oblastech potřebuje opravit nebo přestavět, z důvodu malé odolnosti vůči seismickým vlivům. Z celkového počtu navštívených škol ve venkovských oblastech až 80 % mělo problémy s přístupem k vodě a k hygienickým zařízením. Ve dvou ze tří škol chybí některá

⁸¹ INTERNATIONAL, Transparency. Realising the MDGs by 2015: Anti-Corruption in Peru [online]. 15 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2011_mdgperu_en?mode=window&backgroundColor=%23222222. s. 6.

⁸² Terénní poznámky autora práce.

⁸³ Terénní poznámky autora práce.

z těchto služeb: přístup k pitné vodě, kanalizace nebo elektřina. Investice do infrastruktury v základním vzdělávání se zvedly z 355 soles v roce 2011 na 725 soles na žáka v roce 2015. V roce 2011 investice na jednoho studenta ve venkovských oblastech představovala 3,3násobek investice v městských oblastech a v roce 2016 se tento poměr zvýšil na 6,5krát, což s sebou přineslo lepší nastavení priorit s ohledem na rozdělení investic pro potřebnější oblasti.⁸⁴ Každá oblast má své specifické požadavky, co se týče infrastruktury školních budov. Například v oblasti Selvy (džungle) ještě do nedávna stavěli školy stejně jako v městském prostředí, což bylo samozřejmě pro místní podmínky naprosto nevyhovující (vysoká vlhkost, tropické deště, udržení přijatelné teploty v tomto prostředí). Proto byli v rámci projektu *Plan Lima y Plan Selva* v roce 2015 svoláni ministerstvem školství stavební inženýři a architekti, aby navrhli školy z dřevěných a kovových materiálů, které se dají lehce přenášet, avšak mají dlouhou životnost.⁸⁵ Podobně pak v oblasti Sierra (hory), byly vyrobeny speciální učebny, navržené tak, aby vydržely specifické podmínky v této náročné oblasti. Učebny mají předsíně, které zachycují sluneční světlo a generují tak teplo, které pak distribuují do tříd. Je zde také hala, kde se mohou studenti převléknout, aby nečelili náhlé změně teplot. Investice ve výši 90 milionů soles byly distribuovány do různých oblastí, mezi nimiž bylo také Cusco.⁸⁶

Peru učinilo velký krok, co se týče celostátního pokrytí vzdělávání. Zápisy studentů ve všech školních úrovních jsou vyšší nebo alespoň stejně vysoké ve srovnání se zeměmi Latinské Ameriky s podobným příjmem na obyvatele. Rovnováha pohlaví ve vzdělání není dokonalá, ale přibližně stejná jako v ostatních latinskoamerických zemích.⁸⁷

⁸⁴ MINEDU, Ministerio de Educación del Perú. *Inversión en infraestructura educativa 2011 - 2016* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe/p/pdf/inversion-en-infraestructura-educativa-2011%E2%80%932016.pdf>.

⁸⁵ *Bienales de Arquitectura: Peru, plan Selva* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.bienalesdearquitectura.es/index.php/es/propuestas-por-paises/6309-peru-plan-selva>

⁸⁶ MINEDU, Ministerio de Educación del Perú. *Inversión en infraestructura educativa 2011 - 2016* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe/p/pdf/inversion-en-infraestructura-educativa-2011%E2%80%932016.pdf>. s. 7.

⁸⁷ INEI: *Instituto nacional de estadística e informática* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.inei.gob.pe/>

Většina studentů, kteří nedokončí školní ji nedokončili převážně z těchto ekonomických hledisek (chudoba, poplatky, potřeba pracovat), sociálních hledisek (těhotenství, manželství) a kvality vzdělávání (není vidět, že je škola užitečná).

Tabulka 1 Počet studentů v jednotlivých stádiích studia, dle pohlaví

	Chlapci		
	2004	2010	2016
Pre-primární vzdělávání	895 749	893 108	913 997
Primární vzdělávání	1 788 422	1 745 954	1 769 054
Nižší sekundární vzdělávání	887 241	864 467	866 086
	Dívky		
	2004	2010	2016
Pre-primární vzdělávání	855 500	857 962	878 471
Primární vzdělávání	1 713 562	1 663 350	1 699 120
Nižší sekundární vzdělávání	856 842	820 233	827 848

Zdroj: vlastní zpracování, dle statistických údajů INEI

Dle výzkumů UNESCO⁸⁸ bylo v roce 2007 potvrzeno, že Peru má problém s kvalitou vzdělání. Peru se účastní na dvou mezinárodních srovnávacích studiích učebních úspěchů a to PISA (Programme for International Student Assessment) a LLECE (Latin American Laboratory for Assessment of the Quality of Education). Ve výzkumu PISA byly výsledky Peru nejnižší v Latinské Americe (cca 20 % za průměrem Chile, Brazílie, Argentiny a Mexika). Jen asi 5 % z peruánských studentů dosáhne průměru zemí OECD. V Peru existuje velká nerovnost ve výkonu. Na rozdíl od většiny zemí však nelze tyto nerovnosti vysvětlit pouze z ekonomického hlediska. Vyskytují se zde i jiné faktory jako například jazyková či kulturní diskriminace nebo nedostatečná pozornost věnovaná pedagogickému chudého obyvatelstva. Míra gramotnosti obyvatel starších 15 let dosahuje v průměru téměř 95 %. Avšak jak dokládá tabulka č. 2, existují zde velké rozdíly mezi ženami a muži, a také obyvateli v rurálních a urbánních oblastech. V tabulce také vidíme velké pokroky ve srovnání

⁸⁸ UNESCO. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: Datos mundiales de Educación* [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.oei.es/pdfs/Peru_datos2006.pdf

let 2005 a 2014, kdy se procento ngramotných obyvatel více snižuje i díky různým státním programům pro zvyšování gramotnosti.⁸⁹

Tabulka 2 Počet ngramotných obyvatel Peru vyjádřen v %

	2005	2010	2014
Cusco			
Ženy	28,7	20,5	20,6
Muži	9,2	5	5,1
Město			
Ženy	7,8	6,2	5,6
Muži	3,1	1,8	1,7
Venkov			
Ženy	33,3	28,8	24,7
Muži	11,1	9	7,7

Zdroj: vlastní zpracování, dle statistických údajů INEI

5.3.1 Předškolní vzdělávání

V Peru je předškolní vzdělání rozděleno do dvou navazujících cyklů, a to pro děti ve věku do dvou let a druhý cyklus pro děti od tří do šesti let. Předškolní vzdělání se zaměřuje především na dva důležité aspekty rozvoje dítěte, které podporují vhodné podmínky pro zdravý růst, stejně jako schopnosti se učit, která jim umožní aktivně komunikovat s jejich prostředím a s lidmi kolem nich. V Peru dle zákona musí předškolní vzdělávání probíhat minimálně 900 hodin ročně. V první fázi vzdělávání existovaly v minulosti velké rozdíly mezi urbánní a rurální oblastí. Dle oficiálních dat z peruánského statistického úřadu navštěvovalo v roce 2012 v rurálních oblastech instituce předškolního vzdělávání pouze 70 % dětí ve věku tří až šesti let, přičemž v urbánní oblasti to bylo, až o 10 % více. V průběhu následujících tří let se však situace ve venkovských oblastech výrazně zlepšila. Rozdíly mezi dívkami a chlapci nejsou už tak markantní, avšak je zajímavé, že dívky navštěvují předškolní instituce o něco více než chlapci. V regionu Cusco je velmi patrný rozdíl mezi lety 2012 a 2015 a to téměř 25 % populace ve věku tří až šesti let v této oblasti. Tento rozdíl může být také způsoben rozšiřující se rozvojové spolupráci neziskových organizací a vznikem

⁸⁹ UNESCO. *Global education digest 2007: comparing education statistics across the world*. Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2007. ISBN 9789291890446.

mimoškolních programů, jež by měly nahrazovat předškolní vzdělávání. Jejich kvalita je však často nízká.⁹⁰

Tabulka 3 Počet zapsaných studentů do předškolního vzdělávání v letech 2012-2016, (vyjádřeno v %, populace ve věku 3-6 let)

	2012	2013	2014	2015
Rurální oblasti	70	76,2	79,3	83,9
Urbánní oblasti	80,4	82,6	83,8	82,9
Chlapci	76,6	80,4	80,8	82
Dívky	78,1	81,3	84,3	84,5
Cusco	63,9	83,7	76,6	86,8
Mateřský jazyk				
Španělština	78	81,5	82,8	83,5
Nativní jazyky	68,7	74,9	80,1	82

Zdroj: vlastní zpracování, dle statistických údajů MINEDU

5.3.2 Primární vzdělávání

Primární vzdělání je určeno pro děti ve věku od šesti do jedenácti let. Žáci nastupují do primárního vzdělávání ve věku šesti let. Tato úroveň vzdělávání je rozdělena do šesti ročníků rozdělených na tři cykly, z nichž každý trvá dva roky. Všechny cykly se věnují stejnému oboru, ve kterých jsou žáci vyučováni. Z předmětů, které jsou vyučovány v této vzdělávací úrovni, sem patří matematika, umění, komunikace, tělesná výchova, náboženská výchova a přírodní vědy. V každém cyklu se mění požadavky na rozsah a hloubku znalostí a vědomostí. Z tabulky plyne, že v letech 2012 až 2016 jsou rozdíly mezi jednotlivými oblastmi minimální, dokonce skoro bez rozdílu v původu či v majetkové situaci. V rurálních oblastech byl rozdíl zápisu mnohem markantnější. Ještě roku 2004, trávili žáci ve školách cca 40 %⁹¹ času, který měli dle zákona ve škole strávit, což činí 1100 hodin ročně. Školní docházka v této úrovni byla hodně ovlivněna kulturními zvyklostmi a nutností pomoci rodičům v zemědělství. Rodiny byly zvyklé věnovat se sklizni brambor a upřednostňovat ji před školní docházkou. Stejně tak slaví místní obyvatelé velké množství náboženských založených svátků, které se váží s jejich kulturou. „*Vyučování bylo od 8.30 do 13.30.*

⁹⁰ Terénní poznámky autora práce.

⁹¹ Terénní poznámky autora práce.

*Je ovšem třeba říci, že mělo značné přestávky. Jednak bylo hodně volných dnů, kdy škola odpadala kvůli různým svátkům, stávkám atd., jednak jsme drželi mezi vyučovacími hodinami předlouhé pauzy. Asi po měsíci jsem přestala volné dny dodržovat.*⁹²

Postupem času rodiče pochopili, jak je vzdělání pro budoucnost jejich dětí důležité a umožnili tak svým dětem plnohodnotně využívat nabízené možnosti vzdělání. Informátorka Berci Macedo vypověděla: *„V dnešní době se docházka u dětí na úrovni primárního vzdělávání zvyšuje a školu navštěvují již začátkem školního roku. Jejich rodiče neměli možnost se vzdělávat, a jelikož zůstávali ve vesnicích a věnovali se zemědělství, neměli k tomu ani důvod. Rodiče místních dětí se velmi zajímají o jejich vzdělání a ke všem změnám přistupují pozitivně. Je důležité, aby rodiče docházeli na schůzky, kde je projednávána důležitost vzdělání a společně plánují aktivity dětí doma, jakožto například i čas sklizně tak, aby nebyla školní docházka z tohoto důvodu omezována.*⁹³

Dle statistických údajů MINEDU v roce 2015 je z tabulky č. 4 patrné, že primární vzdělávání v regionu Cusco nenavštěvovalo necelých 8 % žáků ve věku šesti až jedenácti let. Z uskutečněných rozhovorů vyplynulo, že tato situace se rok od roku zlepšuje a rodiče jsou schopni plánovat povinnosti dětí v domácnostech, mezi které patří hlavně pomoc při sklizni a obdělávání zemědělské půdy tak, aby jim bylo umožněno využít plnohodnotný čas strávený ve škole.⁹⁴

⁹² VILÍMKOVÁ, Olga. Učitelkou v Peru. Vyd. 2., (rozš.), V nakl. Smart Press 1. Praha: Smart Press, 2010, ISBN 978-80-87049-35-8. s. 18.

⁹³ Rozhovor s Berci Macedo, veden autorem práce, v Tirananche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: *„Ahora los chicos vienen más a la primaria, vienen hasta desde los primeros días del año escolar. Sus padres nunca tuvieron una buena educación y dedicaron sus vidas a la agricultura. Los padres de familia de nuestros chicos se interesan mucho en la educación de sus hijos, son muy positivos. Es importante que asistan a las asambleas, donde discutimos sobre la importancia de la educación y del trabajo en casa. También hay que coordinar el tiempo de la cosecha para que no coincida con fechas importantes en el colegio.*“

⁹⁴ Terénní poznámky autora práce.

Tabulka 4 Počet zapsaných studentů do primárního vzdělávání v letech 2012-2016 (vyjádřeno v %, populace ve věku 6-11 let)

	2012	2013	2014	2015
Rurální oblasti	94,1	94,6	93,6	93,3
Urbánní oblasti	94,1	93	93	91,9
Chlapci	94,3	92,9	93,2	92,6
Dívky	94,3	94,1	93,1	92
Cusco	94,7	92	92,9	92,7
Mateřský jazyk				
Španělština	94,2	93,5	93,2	92,1
Nativní jazyky	96,3	94,3	95	95

Zdroj: vlastní zpracování, dle statistických údajů MINEDU

5.3.3 Sekundární vzdělávání

Sekundární vzdělávání je nabízeno studentům ve věku 12 až 16 let a také dospělým jedincům, kteří neměli možnost ke splnění této úrovně vzdělání. Skládá se ze dvou cyklů, které celkově trvají pět let. První cyklus trvá dva roky je společný pro všechny studenty. Druhý cyklus trvá tři roky, během kterých studenty rozděluje na humanitně a technicky zaměřené. Vyučování probíhá 35 hodin týdně, minimálně 40 týdnů v roce. Žáci se učí širokou škálu témat, včetně peruánské a světové historie, biologie, chemie, fyziky, matematiky, komunikace, umění, tělesné výchovy, občanské výchovy, náboženské výchovy a od roku 2003 povinně také cizího jazyka, a to minimálně 2 hodiny týdně. Z tabulky č. 5 jsou patrné rozdíly mezi rurální a urbánní oblastí.

Důvodem nižšího zápisu studentů do škol ve venkovských oblastech může být způsoben nedostatkem institucí sekundárního vzdělávání v těchto oblastech, ale také stoupající trend stěhování původního obyvatelstva či jejich dětí za studiem a lepšími podmínkami do měst.⁹⁵

⁹⁵ Terénní poznámky autora práce.

Tabulka 5 Počet zapsaných studentů do sekundárního vzdělávání v letech 2012-2016 (vyjádřeno v %, populace ve věku 12-16 let)

	2012	2013	2014	2015
Rurální oblasti	72,8	72,9	75,3	77,7
Urbánní oblasti	86,9	86,8	87,6	87,2
Chlapci	82,1	81,6	83,1	84,5
Dívky	82,7	83,1	84,5	84,1
Cusco	84,6	84,1	87,5	89,3
Mateřský jazyk				
Španělština	83,4	83,6	84,8	85,4
Nativní jazyky	75,5	73,5	77,4	76,6

Zdroj: vlastní zpracování, dle statistických údajů MINEDU

5.4 Spolupráce České a Peruánské republiky v oblasti vzdělávání

Takto geograficky vzdálené země jako jsou Česká a Peruánská republika, mají bohatou společnou historii. Jedním z jejich aspektů, je také zajímavý fakt, kolik Čechů se podílelo a stále podílí na formování vzdělávacího systému v Peru. „*Pokud se ohlédneme na první Čechy, kteří v Peru v tomto odvětví působili, musíme začít pochopitelně výchovným procesem, i když někdy bývá spjat s vědeckým bádáním. Na prvním místě jsou to salesiáni, členové řádu-laici nebo kněží-určeného k výchově mládeže.*“⁹⁶ Mezi prvními to byli např. katolický kněz a profesor botaniky Jaroslav Soukup (1902–1989), narozen v Příbrami, který proslul hlavně botanickými objevy. Byl znám také svým přístupem k vyučování a intelektu, který šířil mezi peruánské občany.

Dalším a velmi významným salesiánem byl Josef Šafařík (1906–1987), rodák z Hostivice u Prahy, který byl velice uznávanou autoritou ve školství a patřil mezi čtyři nejvýznamnější osoby v Peru, které přispěly k místnímu vzdělávání. Byl zakladatelem školského systému v zemi a sám vybudoval několik škol. Jedna z nich je také v Cuscu. V roce 1946 budoval školní komplex v Limě včetně řemeslných dílen a díky němu nadané děti dostaly i stipendia ke studiu v USA. V roce 1986 mu bylo peruánskou vládou státní vyznamenání za 50 let trvající církevní a učitelskou činnost. Několikrát se za svůj život chtěl vrátit do rodného Česka, což mu však komunistický režim

⁹⁶ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Čechy a Peru: historie a umění: dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3453-7. s. 319.

neumožňoval. Mezi další salesiány působící v Peru patřili např. František Daněk (1908–1980), ředitel salesiánské oratoře v Limě, kde byla také založena večerní škola pro mladé dělníky.

Mimo salesiány v Peru působil také ThDr. František Štraud (1921–2009), který žil ve farnostech Piscobamba a v málo obydlených horských oblastech And. V těchto odlehlých částech Peru panovala a stále panuje bída, negramotnost, špatné či dokonce žádné sociální zabezpečení, a i když pocházel z chudé rodiny na Vysočině, tak teprve zde, dle vlastních slov poznal, co je to „skutečná bída“. Jeho velkým přínosem bylo uspořádání sbírek na rekonstrukci kostela po jednom z největších zemětřesení 20. století,⁹⁷ při kterém zemřelo na 75 000 lidí a 50 000 jich bylo zraněno. V Sihuas vybudoval střední školu, při které byla také zřízena vývařovna pro chudé děti, které do škol docházely z velké dálky. Jeho vliv byl tak silný, že se dodnes jeho jméno udrželo v názvu školní instituce.⁹⁸

V současnosti se v Peru významně vyprofilovala vysokoškolská učitelka PhDr. Olga Vilímková. Ph.D., která se dlouhodobě zabývá problematikou vzdělávání původních obyvatel v Latinské Americe. Peru poprvé navštívila v roce 1994 a posléze v roce 2001 působila rok jako učitelka ve vysokohorské vesničce Pucamarca v regionu Cusco. Založila nadační fond Inka, který působí v Peru od roku 2002 a podporuje vzdělávání původních obyvatel v Andách. Roku 2016 v rámci projektu Sonqocha⁹⁹ nadace podpořila 102 studentů z provincií Canas, Canchis, Acomayo, Chumbivilcas, Quispicanchi, Paruro a Anta v departmentu Cusco.¹⁰⁰ Tyto provincie se nacházející ve vysokohorských oblastech And a jejich obyvatelé stále žijí v podmínkách extrémní chudoby. Nadace pořádá také různé přednášky o životě tamních indiánů. O svém pobytu v této oblasti napsala Olga Vilímková několik knih, jak již bylo zmíněno v literární rešerši této práce. Z rozhovoru, který autor s paní Vilímkovou vedl, vyplynulo několik faktorů, které dle dotazování v té době bránily kvalitnímu vzdělání a vzdělání vůbec. „*Takže největší problém tam byla, jasně infrastruktura, neexistovali silnice, nebyly tam školy, a už vůbec žádná zdravotní střediska. Nebezpečí, to tam bylo.*

⁹⁷ V roce 1970, pozn. autora.

⁹⁸ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Čechy a Peru: historie a umění: dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3453-7. s. 325.

⁹⁹ Kečánsky srdíčko, pozn. autora.

¹⁰⁰ INKA, *Nadační fond Inka* [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.inkaperu.cz/>.

*Pořád špatná bezpečnostní situace, protože dozníval terorismus, tzn. že některé oblasti ještě nebyly plně pod kontrolou státu a třeba departamenty Ayacucho, Apurimac byly vyloženě nebezpečné a v rámci chaosu, který tam byl v 80.letech byl, prostě s tím chaosem byl spojený i banditismus. Běžné bylo přepadávání na silnicích, cizince okrádali. Takže nebezpečí. Také diskriminace indiánů. Kdo měl kečujské jméno tak nedostal práci a vůbec indiáni nechodili na vysoké školy ani na střední.*¹⁰¹

Česká republika tedy již dlouhodobě spolupracuje s Peruánskou republikou, ať už jde o příležitostné zakázky či rozvojovou pomoc, a to hlavně v oblasti zemědělství a chovatelství, ale také v oblasti vzdělávání. „ČR poskytuje každoročně několik vládních stipendií peruánským studentům ke studiu na vysokých školách v ČR. V roce 2013 nastoupili ke studiu v ČR 3 peruánští studenti, stejně jako v roce 2011 a 2012. V rámci akademického roku 2014/15 byla v červnu 2014 udělena 4 stipendia peruánským studentům ke studiu 2 bakalářských a 2 doktorských programů na českých veřejných vysokých školách. Obdobně pro akademický rok 2015/16.“¹⁰²

5.5 Výzkum ve školách v Tirananche

Vesnice Tiranancha, leží ve výšce okolo 4000 m.n.m a do roku 2008 měla pouze základní školu. Budovy této školy byly postaveny z vepřovice, což je v místním prostředí nejlevnější a nejdostupnější stavební materiál. Kolem roku 2007 si začali obyvatelé v Tirananche všimnout, že vesnicím v okolí pomáhá zahraniční organizace HoPe, která jim poskytla pomoc s výstavbou škol. Zakladatel nadace Walter Meekes zmínil, že když rodiny viděly pokroky, které probíhaly v okolních vesnicích, také zatoužily po vzdělání pro svoje děti a obrátily se něj s prosbou o pomoc. Organizace HoPe dodala finanční pomoc obci na nákup stavebního materiálu, poté zařídili také jeho transport, což mnohdy znamenalo přepravit jej až šest hodin převozu bez kvalitní přístupové cesty, tudíž bez pomoci větších motorových vozidel. Na vybudování škol a také přepravě stavebního materiálu se podíleli téměř všichni obyvatelé Tirananche. HoPe se také zajímalo o dodání studijního materiálu, protože se děti dříve učily pouze

¹⁰¹ Rozhovor s PhDr. Olgou Vilímkovou, PhD. Veden autorem práce, v Praze, 15.11.2016.

¹⁰² PERU: Ekonomika. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.

za pomocí kamínků a větviček. Školy nedisponovaly žádnými učebnicemi, ani nábytkem, děti se učily na zemi. Organizace se také snaží o to, aby dala práci místním obyvatelům, a proto všechny zakázky na výrobu nábytku do škol dává místním tesařům a řemeslníkům, čehož si obyvatelé velice váží. Navíc také k tomu, co si sami vyrobí a postaví mají lepší vztah a jsou na to hrdí. Jak vypověděla informátorka Olga Vilímková: „Indiáni se mezi sebou velice rychle zorganizují, oni sami poskytnou pozemek a oni sami na tom pozemku postaví nějakou budovu, jednoduchou, z místních materiálů, my jako nadace jsme platili okna, dveře, nějaký nábytek k tomu židle a my jsme kupovali vybavení. Pro ně je to lepší, vůbec filosofie indiánské komunity je, že tam funguje vzájemná pomoc.“¹⁰³

5.5.1 Školka v Tiracanche

Výzkum probíhal také ve školce v Tiracanche, kterou ve školním roce 2016–2017 navštěvovalo 17 dětí ve věku tří až šesti let. Mezi vyučované předměty patří výuka abecedy, počty, základy španělštiny a jazyka Quechua. Děti jsou také poučeny o základech související s osobní hygienou a učitelé se snaží rozvíjet sociální dovednosti dětí pomocí her a jiných volnočasových aktivit. Z důvodu nedostatku finančních prostředků lze využít k zábavě i pneumatiky, jak lze vidět na fotografii č.1.

Fotografie 1 Děti ve školce v Tiracanche

Zdroj: archiv autora

¹⁰³ Úryvek z rozhoru s PhDr. Olgou Vilímkovou, PhD, veden autorem práce, v Praze, 15.11.2016

Výše školného je určena na 10 soles/ročně což je asi 73kč.¹⁰⁴ Tyto malé částky jsou použity na výdaje, které potřebuje škola, jako jsou školní pomůcky apod. Tyto platby zdaleka nepokrývají skutečné náklady spojené s provozem školky. Jsou stanoveny v této výši, aby byly únosné pro rodiče dětí. V rámci výzkumu se autor práce také zúčastnil každoroční rodičovské schůzky. Většina rodičů vypověděla že pracují v zemědělství a ve výrobě textilií. Pochvalovali si možnost umístění dětí do institucí předškolního vzdělávání, díky čemuž mají možnost se naplno věnovat svému zaměstnání a zajistit tak finanční prostředky pro celou rodinu. Místní komunita společně vybuďovala kulturní centrum, ve kterém chtějí ukázat, jak se časem mění struktura školy, jsou zde vystaveny fotografie, zobrazující postup výstavby školy a jak se na ní podílela celá vesnice, aby děti měly připomínku, že se všichni zasloužili o výstavbu. Informátor Walter Meekes vypověděl toto: „*Všichni rodiče byli nadšeni, když jsme sem s HoPe přijeli. Pomohli jsme s výstavbou školky i školy a s jejich vybavením. V průběhu stavby se zapojili všichni z místní komunity. Bylo pro ně velmi důležité, zachovat tento proces stavby pro jejich děti a ukázat jim, že se všichni účastnili na rozvoji vzdělání v jejich vesnici. Rozhodli se proto vybudovat komunitní centrum, kde jsou vystaveny fotografie z průběhu stavby a obrázky nakreslené místními dětmi. Obyvatelé Tiracanche jsou na tento projekt velice hrdí.*“¹⁰⁵

Z rozhovoru je patrné, že jsou obyvatelé Tiracanche hrdí na svoji etnickou identitu a snaží se ji zachovat i pro další generace. Rodiče hodnotili přínos spolupráce s neziskovou organizací velmi pozitivně, jelikož o jejich problémy a požadavky se v minulosti nikdo nezajímal.

¹⁰⁴ Při kurzu 7,3 Kč za 1 sol, v březnu 2016, pozn. autora.

¹⁰⁵ Úryvek z rozhovoru s Walterem Meekesem, veden autorem práce, v Tiracanche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: „*All the parents were thrilled when we arrived to Tiracancha. We helped them with the construction of kindergarden and school, and we also delivered some basic equipment to the schools. During construction all from the community were involved. It was very important to preserve the process of construction for their children, to show them that everybody was involved in the development of the education in their village. They decided to build community center where is exhibition of some photos and paintings from the construction. People from Tiracancha are very proud on this project.*“.

Fotografie 2 Schůze rodičů ve školce v Tiracanche

Zdroj: archiv autora

5.5.2 Základní škola v Tiracancha Alta

Základní školu navštěvuje 115 žáků a vyučuje v ní sedm učitelů. Děti, které se zde učí, docházejí do školy maximálně hodinu pěšky. Učitelé na místě od pondělí do pátku bydlí z důvodu velké vzdálenosti od Cusca z něž všichni vyučující pochází. Vyučuje se sedm předmětů: komunikace, matematika, vědy, občanská nauka, tělocvik, výtvarná výchova, náboženství. V prvním a druhém ročníku je vyučování vedeno v kečuánštině, od třetího ročníku probíhá vyučování více ve španělštině. Většina rodičů španělsky nemluví a studentům nemá kdo pomáhat s úkoly, a proto většinu z nich dělají společně s vyučujícími ve škole. Rodiče na schůzkách potvrdili, že jsou velmi rádi, že jejich děti mají možnost naučit se španělsky a studovat vůbec, protože oni tuto šanci neměli. Výuka španělštiny jako druhého jazyka je důležitá k dalšímu rozvoji dítěte a jeho přestupu na školu vyššího stupně. Před zavedením bilingvní metody bylo na základní škole vyučování vedeno pouze kečuánsky a poté, co děti přešly na střední školu, měli jít do sedmé třídy, neuměly však španělsky, a proto je zařazovali do třetích tříd, kde se základy španělštiny učily. Když se žáci rozhodli jít studovat do měst, nestíhali výuku, a proto raději zůstávali ve vesnicích, nebo začali pracovat. Ve městech čelí předsudkům, protože neumí perfektně španělsky, a dokonce i mezi Kečuánci se vyskytuje určitý stupeň diskriminace. Na otázku, zda existuje mezi indiány diskriminace, PhDr. Olga Vilímková. PhD odpověděla: „*To je do dneška, že*

jak někdo jakoby povýší a třeba je student na vysoké škole nebo má nějakou dobrou práci, tak indiáni, kteří manuálně pracují k němu vzhlíží. To je do dneška, je to v tom jako úcta, ale z jeho strany (ze strany toho, co povýšil) nikoliv. Mě to vadí u některých mých přátel, protože všichni jsou indiáni, všichni jsou z jedné vesnice, ale ten, který vystudoval, ten kráčí dva kroky před ostatními a prostě za ním jdou ostatní a nesou všechny jeho věci.“¹⁰⁶

Důležitost výuky rodného, ale také druhého oficiálního jazyka, je zásadní, jak v rámci dalšího vzdělávání, tak následně v pracovním životě, protože znalost španělštiny přináší mnohem více příležitostí. Vyučující ve svých výpovědích potvrdili, že důležitost výuky obou jazyků je stěžejní k dalšímu rozvoji osobnosti dítěte i jejich následného uplatnění. V kečuánštině neexistují slova jako počítač¹⁰⁷ či sešit¹⁰⁸ proto jsou nahrazovány španělskými výrazy.

Fotografie 3 Výuka španělštiny na základní škole v Tiraacancha Alta

Zdroj: archiv autora

¹⁰⁶ Úryvek z rozhoru s PhDr. Olgou Vilímkovou, PhD, veden autorem práce, v Praze, 15.11.2016.

¹⁰⁷ Španělsky computadora, pozn. autora.

¹⁰⁸ Španělsky libre, pozn. autora.

5.5.3 Střední škola v Tiracanche

Další školou, kde probíhalo terénní šetření, byla střední škola v Tiracanche, do které se přihlásilo k začátku školního 2016 roku 118 studentů. Ředitel Angel Ccapatinto Solís si dal za cíl dosáhnout až 140 studentů, tento cíl se však zatím nepodařilo naplnit. Ke konci školního roku docházelo do školy již 128 studentů. Mezi předměty vyučované na této škole patří: matematika, komunikace, historie, občanská a rodinná nauka, zeměpis, biologie, umění, náboženství a jazyky (španělština i kečuánština).

V rámci polostrukturovaného rozhovoru s ředitelem byly pokládány otázky, které se týkaly čtyř hlavních důležitých faktorů, které ovlivňují školní docházku a které jsou zmíněny v metodice práce. Do prvního ročníku nastoupilo 21 studentů a do maturitního ročníku 13 studentů. Dříve tento ročník navštěvovalo studentů 18. Důvody nedokončení studia v tomto ročníku byly různé, z mnoha lze zmínit např. stěhování studentů do města, nebo rozhodnutí nedokončit školu z rodinných důvodů. Velkou překážkou v plnění školní docházky je brzké mateřství děvčat na středních školách v této oblasti. Škola se snaží tuto neblahou situaci řešit zaváděním rodinné výchovy do výuky, ředitel školy Angel Ccapatinto Solís konkrétně vypověděl: „*Tato situace je pro místní obyvatele zcela obvyklá, protože jsou zvyklí, že dívky otěhotní v 16–17 letech. Snažíme se tuto skutečnost změnit. Od prvního ročníku studenty vyučujeme rodinnou výchovu, kde se jim snažíme vštípit, aby nejdříve dokončili školu a teprve poté si založili rodinu. Děti byly zvyklé z domova, protože i jejich rodiče většinou zakládali rodiny již v útlém věku.*“¹⁰⁹ Z pohledu majoritní společnosti se nízká věková hranice těhotenství dívek jeví jako problematičtější, z pohledu komunity, jenž zachovává tradiční způsob života, je takovýto postup kulturně zcela v pořádku. Společnost chce, aby původní obyvatelé uchovávali svůj způsob života, ale nutí jim způsob moderní, což se stává sporným bodem této snahy. Věková hranice těhotenství je také diskutována na rodičovských schůzkách, které se pořádají třikrát ročně. Dnes

¹⁰⁹ Rozhovor s ředitelem školy Angel Ccapatinta Solis, veden autorem práce, v Tiracanche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: „*Esta situación es muy corriente para la gente local, ya que es común que las jóvenes quedan embarazadas a los dieciseis-diecisiete años. Tratamos de cambiar esta situación. Desde el primer grado les enseñamos a los niños educación familiar, donde les queremos enseñar que es muy importante graduarse del colegio antes de tener hijos. Los chicos están acostumbrados así de su familia, porque sus propios padres los tuvieron muy jóvenes.*“

se již většina rodičů zajímá o vzdělání svých dětí a je pro ně důležité, proto často vychází školám vstříc. Dříve byla školní docházka ve velké míře ovlivňována zemědělstvím. V rodinách i dnes přetrvává zaměření na zemědělskou výrobu, které je u některých upřednostňováno před získáním vzdělání. Dokonce tomu bylo tak ještě kolem roku 2010. Většina studentů začínala chodit do školy až v dubnu kvůli sklizni. Docházka dětí je diskutována s rodiči na schůzkách a výsledkem je, že dnes až 95 % studentů dochází do školy již v prvních dvou březnových týdnech. Komunita odvádí společně se školou dobrou práci a v oblasti docházky je patrný velký pokrok.

Školám je poskytována finanční podpora od ministerstva školství, která však zdaleka není dostačující. V roce 2015 obdržela škola finanční dotaci ve výši 12 460 soles, což je cca 90 200 Kč. Na pokrytí všech výdajů by dle slov ředitele Solise škola potřebovala minimálně 35 000 soles ročně, což je skoro trojnásobek obdržené částky. V roce 2016 dokonce očekávají dotaci pouze 8 000 soles. Jednotlivé UGELY disponují dostatečným finančním kapitálem, avšak pokud si školy o dotace nezažádají, není škole poskytnuta žádná finanční podpora. „*Jednou ročně chodí inspekce, která zjišťuje stav a kvalitu vzdělávání v naší škole. Podle zjištěné kvality poté určují výši dotací, avšak ne tolik kolik by měli, protože pokrok je reálně mnohem větší. Inspekce se však nikdy přesně nezajímá o to, co přesně škola potřebuje, chodí sem jen na kontroly, aby si odškrtnli, že zde byli.*“¹¹⁰ Z rozhovoru s ředitelem školy Angelem Ccapatinta Solisem vyplývá, že organizace ministerstva a jednotlivých administrativních celků společně s korupcí jsou značným problémem v současné vzdělávání v regionu. Toto zjištění také umocňuje poznámka Waltera Meekese: „*Lidé z každé vesnice či komunity mají právo říct svůj názor o tom jakým způsobem budou použity peníze, přicházející z ministerstva. Například, pokud mají peníze a řeknou, že za ně chtějí postavit školu, tak ji vláda musí postavit. Dřív bylo rozhodováno o distribuci financí v Limě a než rozpočet dorazil do Cusca, tak 80 % z něj bylo „ztraceno“ po cestě.*“¹¹¹

¹¹⁰ Rozhovor s ředitelem školy Angelem Ccapatinta Solisem, veden autorem práce, v Tirananche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: „*Una vez al año viene un inspector del ministerio para inspeccionar la calidad de la educación que brindamos a los chicos. De acuerdo a sus resultados, el ministerio nos proporciona el presupuesto. Pero nunca es bastante, ya que realmente el progreso que hacemos es mayor. Al inspector nunca le interesa lo que la escuela realmente necesita. Sólo viene para poder decir que estuvo aquí.*“

¹¹¹ Rozhovor s Walterem Meekesem, veden autorem práce, v Tirananche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: „*The people in every village or every community has they rights to say about what the money will be spend. For example, they have money and they say that they want to build the schools so the*

Na počátku zavedení vzdělávacího systému v regionu Cusco vedeného státem, byla velmi aktuální problematika dvojjazyčnosti. Studenti hovořili pouze kečuánsky, jelikož nedocházeli do žádné vzdělávací instituce a učili se jenom od svých rodičů, a tak neměli jinou možnost, jak se jiný jazyk naučit. Ministerstvo školství dospělo v letech 1996–1998 k názoru, že je důležité podporovat metodu bilingvního vzdělávání. Díky Bersi Macedo se dnes v oblasti Cusca děti již od útlého věku učí bilingvně, tedy kečuánsky i španělsky. Informátorka Macedo líčí podmínky implementace metody bilingvního vzdělávání takto: *„Rozhodla jsem se, že přestanu vyučovat na univerzitě a půjdu učit tam, kde je to potřeba mnohem více, do odlehlých horských oblastí, až týden cesty od Cusca. Problémem bylo, že zde v 80. letech nikdo neuměl španělsky. Mně naštěstí kečuánsky učila má babička, a tak jsem mohla v této oblasti začít vyučovat. Mé vysokoškolské studium mi zde nebylo moc platné, protože na tyto podmínky nás ve škole nepřipravovali, a tak jsem začala vlastní metodologii učení s ohledem na místní zvyky a kulturu místních obyvatel. Nyní se věnuji školení ostatních učitelů.“*¹¹²

Podmínky při zavádění této metody nebyly zcela vyhovující. Neexistovaly zde žádné školy, a tak se místní obyvatelé rozhodli, že nechtějí čekat na MINEDU, kterému by výstavba škol trvala více než rok, a raději si postaví školu vlastní. První školy budovali z vepřovice a vyrobili si i vlastní nábytek. MINEDU chtělo, aby se všichni naučili jazyk (španělštinu), ale vůbec nebralo ohled na jejich zvyky, tradice a na jejich kulturu, která je zcela odlišná. Ministerstvo školství vyžadovalo, aby vyučování probíhalo stejně ve městech i v odlehlých horských oblastech, což však nedávalo smysl. Dle kantorky Bersi Macedo bylo důležitým momentem to, že situaci vzala do vlastních rukou a začala organizovat místní vzdělávání dle svého s ohledem na místní podmínky. Říká také, jak je důležité nahlížet na různé kultury specificky a

government has to build them. Before it was decided in Lima and before the budget came to Cusco 80 % was “lost” on the way.“

¹¹² Rozhovor s Bersi Macedo, veden autorem práce, v Tira Canche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: *“ Decidí, que no voy a enseñar más en la Universidad y voy a dar clases donde es mucho más necesario: a pueblos andinos alejados, hasta una semana de la ciudad de Cusco. Gracias a Dios mi abuela me enseñó el quechua, entonces pude ir a dar clases de frente. Mi diploma de la Universidad no me ayudó mucho allá, ya que nunca nos prepararon para similares condiciones. Empezé a crear mi propia metodología siempre estando en contacto con las costumbres y cultura local. Ahora me dedico a enseñar esta metodología a otros profesores.“*

přizpůsobovat jim průběh vzdělávání, aby se zachovala jejich kulturní identita. Tato metoda se v této oblasti stala velmi úspěšnou.

Fotografie 4 Berci Macedo (uprostřed) školí učitele v metodě bilingvního vzdělávání

Zdroj: archiv autora

K otázkám údržby a rozvoje školní infrastruktury vypověděl ředitel Solís toto: „*Vesnice se nachází na geologické prasklině, z tohoto důvodu se zde vyskytují časté problémy s infrastrukturou budov, na nichž se tvoří trhliny a ve stropích vznikají díry. Budovy tedy vyžadují častější opravy, na které ovšem nemáme dostatek finančních prostředků.*“¹¹³ Je patrné, že pokud nebude zlepšen systém státních dotací a rozložení finančních prostředků, bude v budoucnosti těžké tento problém vyřešit. Škola se také snaží pracovat s dešťovou vodou, kterou zachytávají do speciálních nádrží a snaží se ji odvádět jinam, aby proudy vody nepoškozovaly školní budovy, což je důležité hlavně v období dešťů.

Většina učitelů, kteří zde vyučují, pochází z Cusca a dojíždí v pondělí ráno do Tiracanche a jsou zde ubytováni po celý pracovní týden. Učitelé odvádějí dobrou práci

¹¹³ Rozhovor s ředitelem Angelem Ccapatinta Solísem, veden autorem práce v Tiracanche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: „*Nuestro poblado se encuentra sobre una falla geológica, por eso, tenemos serios problemas con la infraestructura de nuestros edificios. Comunmente encontramos rajadas en los techos y en las paredes vemos huecos. Nuestros edificios necesitan mucha atención, pero el ministerio no nos envía la suficiente cantidad de finanzas.*“

a velmi se zajímají o vzdělání místních žáků, což potvrdil ředitel školy Solís i zakladatel HoPe, Walter Meekes. Tvoří tak výjimku v oblasti vzdělávání původních obyvatel v odlehlých lokalitách, která se postupem času stává pravidlem.

5.6 Výzkum na střední škole v Patacanche

Vesnice Patacancha se nachází asi 30 km jízdy autem na východ od Ollantaytamby, jež bylo jedním ze sídel Inků. Ollantaytambo je dominantou Urubambské plošiny a předpokládá se, že bylo strategickým místem, odkud byla kontrolována doprava po hlavních cestách v incké říši. Patacancha se nachází vysoko v horách a v době terorismu v letech 1980–1990, bylo toto území pod nadvládou Světlé stezky. V roce 1985 se levicovní intelektuálové, kteří byli v ideologickém rozporu s tehdejší vládou, rozhodli vzít osud místních komunit do vlastních rukou. Vyzbrojili se a začali zvětšovat svoje teritorium. Pohybovali se vysoko v horách a zaměřovali se na původní obyvatele. Jednotlivé osady nutili, aby se připojili k jejich hnutí. Pokud tak neučinili, vyhrožovali, že je pobijí. Bohužel však komunity, které se přidaly k teroristům, na tento fakt později doplácely, protože je popravovala armáda při potlačování teroristického hnutí. Drtivá většina zdejších komunit se přidala k teroristům ze strachu, avšak armáda toto v potaz nebrala. Dostali se tak do centra konfliktu, se kterým neměli vůbec nic společného.

Manipulaci podlehly místní komunity také pod nátlakem katolického kněze, který je navštívil v roce 2006.¹¹⁴ V Patacanche vyznávají osm druhů náboženství. Zmíněný kněz jim zakazoval zobrazování náboženských motivů na oděvech, protože je to dle katolické církve uctívání ďábla. Nesměli také přinášet oběti matce Zemi, což bylo označováno jako znak satanismu. Kněz, který navštěvoval školy, donutil místní komunity spálit všechny textilie s náboženskými motivy. Církev také zakázala tanec, který reprezentoval život ptactva, údajně z důvodu neslučitelnosti s katolickým vyznáním.

Školu v Patacanche založila organizace HoPe v roce 2002. V rámci zachování andských tradic, které byly předávány pouze ústně z generace na generaci v kečuánštině vznikl v této škole projekt, jehož výstupem byla kniha s názvem *Sdílení*

¹¹⁴ Terénní poznámky autora práce.

*našich tradic*¹¹⁵. Podíleli se na ní všichni studenti z Patacanche. Studenti dostali zadání sesbírat a napsat v jejich původním jazyce příběhy a pověsti o jejich kultuře a následně je společně s učiteli přeložili do španělštiny. Dříve měli studijní materiál pouze z Limy, ve kterém byly např. obrázky lodí na moři a přístavu, což neměl nikdo z nich šanci vidět. Pro lepší představu, jak kniha vypadá se v příloze č. 3 se nachází úryvky příběhu v kečuánštině i ve španělštině.

Na počátku do instituce docházelo pouze 12 studentů. V roce 2015 školu navštěvovalo 113 studentů a k březnu roku 2016 čítala škola již 140 studentů z nichž je 35 studentů v prvním ročníku a 12 v maturitním ročníku (kteří k lednu 2017, školní docházku dokončili). Původně v maturitním ročníku studovalo 22 žáků, příčiny ukončení studia v Patacanche mají podobný původ jako v Tirananche (práce, brzké mateřství, stěhování do města).

V okolí Patacanche je několik místních komunit, jejichž příslušníci navštěvují zdejší školu. Jmenovitě jsou to: Chupaní, Quelcanca, Yanamayo, Chaullacocha, Patacancha, Sondo Rumayoc. Nejdlejší vzdálenosti musí překonávat žáci z komunity Chupaní (nemají zavedenou elektřinu, žijí v „době kamenné“), kteří docházejí do školy až 6 hodin. Tyto děti mají udělenou výjimku. V pondělí mohou do školy přijít v 9 dopoledne (vycházejí ve 3 hodiny ráno) a v pátek mohou odcházet už ve 12 hodin.

¹¹⁵ Compartiendo nuestras vivencias: relatos y canciones de Patacancha (Ollantaytambo, Cuzco): Kawsayninchista willanakusunchis: patacanchaq willanakuyin, takinkuna ima (Ollantaytambo, Cuzco). Lima, Perú: Asociación Civil Fundación HoPe Holanda Perú, 2009. ISBN 9789972691928.

Fotografie 5 Matka s dítětem ve vzdálené komunitě Chupaní

Zdroj: archiv autora

Škola má pro studenty k dispozici internát, na kterém děti platí 15 soles –měsíčně (asi 105 Kč) a 10 kg brambor. Na internátu přebývá v průběhu týdne 13 studentů. Autor práce také navštívil vyučování, kde se zakladatel HoPe Walter Meekes dotazoval dětí, co by si přály ve škole zlepšit, nebo co jim chybí. Studenti se shodli na tom, že potřebují psací stoly do pokojů na internát (jejich původní stoly byly přemístěny do tříd). Mezi další věci, které by děti si přály patří: šatníky, nové matrace či fotbalový míč. Studentům bylo přislíbeno Walterem Meekesem, že pokud budou vzorně studovat a plnit všechny povinnosti, budou jim potřebné věci poskytnuty.

V době výzkumu stejně jako v předešlých školách probíhala rodičovská schůze, na které byly zmíněny nejdůležitější problémy a nedostatky. Za nejpálčivější témata probírána na schůzi patřil nedostatek nábytku a vybavení tříd a výše školských příspěvků. Mezi dalšími identifikovanými problémy patří např. opravy školních budov, kterých se účastní rodiče dětí, které školu navštěvují. Schůze se konají čtyřikrát ročně a jsou hlášeny vždy dva týdny před uskutečněním. Pokutou za neúčast na rodičovské schůzi je 20 soles, což je při platbě 30 soles měsíčně za rodinu (je jedno, kolik zde z dané rodiny studuje dětí) za školné pro rodiče mnoho. Při škole funguje asociace rodičů tzv. APAFA (*Asociación de Padres de Familia*). Asociace jezdí vyjednávat na UGEL lepší vybavení do škol a vybírá peníze od rodičů na školní

potřeby (učební pomůcky, jídlo). Nosí také například slámu na střechu skleníků a jiných budov. Na schůzi proběhla diskuse o financování APAFY, kolik soles se bude vybírat na výdaje, které souvisejí s cestovními náklady členů této asociace.

Nejurgentnější problém, který se řešil při rodičovských schůzkách byl nedostatek židlí pro všechny studenty, kteří školu navštěvují (odpoledne po schůzi pracovníci organizace navštívili místního tesaře a domluvili zakázku). Tyto nedostatky týkající se chybějícího vybavení se neziskové organizaci daří operativně a rychle řešit. Dále se na schůzi hlasovalo o výši školného na tento rok. Letos bylo odhlasováno 20 soles měsíčně.

Fotografie 6 Rodičovská schůze v Patacanche

Zdroj: archiv autora

Řediteli Carlosu Victoru Cana Caballerovi byly také pokládány otázky z metodiky práce související s problematikou vzdělávání. Z pohledu infrastruktury zmínil ředitel hlavně malé třídy, detailně pak situaci ve škole popisuje takto: *„Z tohoto pohledu potřebuje naše škola spíše menší opravy, jako například opravit díry ve zdech, nebo vymalovat. Chtěli bychom také zavést výuku pomocí moderních technologií, ale*

*bohužel nám ministerstvo neposílá dostatečné množství financí, abychom ji mohli realizovat. Jsme rádi, že nám peníze vystačí k provozu a menším opravám.*¹¹⁶

Průběžných oprav a údržby se účastní všichni rodiče z komunity viz fotografie č.6, kde se po rodičovských schůzkách všichni sešli, aby opravili rozbitou střechu učebny výtvarné výchovy. Tyto akce si organizují sami mezi sebou a je to pro ně ctí, že se těchto společných aktivit mohou zúčastnit. Když to jde, tak na společných opravách, zvláště pak opravách škol pro své děti, se podílí klidně i celá vesnice. Doprava studentů ze vzdálených komunit do školy také byla jedním z probíraných témat. Ministerstvo darovalo studentům v Patacanche kola¹¹⁷, aby měli snadnější a rychlejší přístup do škol. Kola však nebyla uzpůsobena vysokohorským podmínkám. Měla viditelně odmontována převody rychlostí, a tak otázkou zůstává, zda byla tato kola zaslána již bez převodovky, nebo je po cestě někdo odmontoval na náhradní díly. Ministerstvo také darovalo batohy, přičemž opět nebralo ohled na místní zvyky a oblékání. Nebyly uzpůsobeny krojům, které dívky nosí jako školní uniformu. Venkovské oblasti jsou odlehlé a pokud vláda vznesе nějaké požadavky či návrhy, tak ke komunitě mnohdy ani nedorazí. Je velmi důležité, aby se ministerstvo informovalo o potřebách jednotlivých vzdělávacích institucí, než začne poskytovat pomoc, která není potřebná.

Místní učitelé označovali za pozitivní možnosti zvyšování jejich platů, pokud úspěšně ukončí zkoušky ke zvýšení jejich kvalifikace. Vidí to jako důležitý faktor k motivaci vyučovat v těchto oblastech. K otázce zlepšení podpory ze strany ministerstva vypověděli, že lze vidět pouze jakýsi pokrok v jednotlivcích, ale ne v ministerstvu jako celku. Pokud má učitel či jiný pracovník ve školství určité zapálení, lze zde vidět zřetelné zlepšení práce, pokud však zájem nemá, okrádá tak stát o finanční prostředky a studenty o příležitost jejich dalšího rozvoje a o drahocenný čas. Časté odpovědi se také týkaly znepokojení učitelů s velkým množstvím

¹¹⁶ Rozhovor s ředitelem Carlosem Victorem Cana Caballerem, veden autorem práce v Patacanche 18.3.2016, originální znění rozhovoru: „*Desde este punto de vista nuestra escuela necesita solo pequeñas reparaciones, como cerrar los agujeros en las paredes o pintarlas. Quisiéramos empezar a enseñar con tecnologías modernas, pero el ministerio no nos envía lo suficiente para poder realizar el proyecto. Contamos sólo con las finanzas necesarias para pequeñas reparaciones y nuestro funcionamiento.*“.

¹¹⁷ Fotografie v příloze č. 3.

dokumentace a rozdílných kurikulárních programů ministerstva vzdělávání. Což mezi kantory způsobuje zmatek a není jim jasné, co od nich vlastně ministerstvo očekává.

Jako u předchozích škol dostávají nižší rozpočet, než potřebují. Dostává se jim 7 900 soles/ročně (cca 55 300 Kč), které jsou použity hlavně na opravy budov, nákup vybavení, nábytku.

Fotografie 7 Spolupráce rodičů při opravě střechy učebny výtvarné výchovy

Zdroj: archiv autora

Nově jsou neziskovou organizací HoPe organizovány exkurze do Cusca, kde mají studenti možnost navštívit místní univerzity a vidět tak možnosti, které se nabízejí po ukončení jejich školní docházky. „S Hope jsme realizovali exkurze do Cusca pro celkem 40 studentů, abychom jim ukázali, jakou mají možnosti volby. Nyní mají větší povědomí o tom, jaký typ studia si po ukončení školy zvolí. Mnoho z nich chce studovat krátkodobá technická studia. Chlapci například svářečství nebo automechaniku.

*Dívky se zajímají o oblast úklidu a vaření. Z dlouhodobějších studií si volí turismus či oblast vzdělávání.*¹¹⁸

5.7 Výsledky výzkumu

Peru je bezesporu velmi rozmanitá země s mnoha etniky vyžadující individuální přístup k jednotlivým oblastem. Z výzkumu vyplynulo několik hlavních faktorů ovlivňující vzdělávání původních obyvatel v regionu Cusco. V minulosti se Peru potýkalo s velkou mírou kriminality spojenou především s terorismem a teroristickou skupinou Světlá stezka, jež zabraňovala jakémukoliv rozvoji v andských oblastech a tím i rozvoji vzdělávání původních obyvatel. V důsledku toho byl rozvoj vzdělávání v okupovaných regionech na několik let zcela zastaven.

Většina informátorů zmiňovala korupci a nezáměr vlády na vzdělávání původního obyvatelstva jako nejvýznamnější příčinu jeho špatného stavu. S problematikou korupce úzce souvisí nedostatečné financování školství, což zabraňuje plnému rozvoji vzdělávání a tím i státu samotného. Je nutné nalézt lépe kvalifikované pracovníky, jež provádí kontrolu jednotlivých škol. Na základě zjištěného pokroku v daném zařízení, vláda vypočítává výši finančních dotací jednotlivým školám. Školství je financováno centrální vládou prostřednictvím ministerstva školství, které předává finanční prostředky jednotkám regionálních vlád a ty dále distribuují finance do departamentů, které do jejich regionu patří. Všechny tyto úrovně by měly školám poskytovat finanční a materiální zázemí. Realita je však jiná, a proto přichází na řadu neziskové organizace, které získávají finance např. v rámci dotací rozvojové spolupráce jiných států.

Nabízí se také možnost financování škol ze soukromého sektoru. Dle peruánského práva lze dary a sponzoring odečítat z daňového základu, což je pro investory vcelku motivující okolnost.¹¹⁹ Problém však autor vidí v malé „viditelnosti“ takových darů. Firmy raději sponzorují projekty a rozvojové programy, které jsou často medializované a je na ně upírána větší pozornost. Do této kategorie bohužel odlehle

¹¹⁸ Úryvek z rozhovoru s Walterem Meekesem, veden autorem práce, v Cuscu, 19.12.2016, originální znění rozhovoru: *“We realised trips to Cusco on which participated forty students, to show them some possibilities of studies for them. Now they have a better idea of what kind of studies they can do after finishing school. Many of them want to do a short technical study. Boys for example welder or car-mechanic. Girls housekeeping or chef cook. Others want to study tourism or education but these studies are longer time.”*

¹¹⁹ Terénní poznámky autora práce.

vysokohorské vesnice s původním obyvatelstvem nespádají. Výhodou těchto odlehlých škol je však jejich malebnost, barevné kroje a bohaté tradice místních obyvatel. V dnešní době, ve které se lidé mnohem více zajímají o život a blaho těchto menších komunit, by bylo vhodné zamyslet se nad vyššími investicemi do těchto programů za účelem svého zviditelnění ve společnosti.

Ve školství je zaměstnáno také mnoho osob, které byly dosazeny na dané místo z politických důvodů, nebo si za toto místo dokonce zaplatili, a jejich zájmem není podporovat změny a situaci zlepšovat. Je tedy primárně potřeba odstranit korupci nejen na úrovni ministerstva, ale především na úrovni regionu, což je jistě zdlouhavý a komplikovaný proces.

Jako další problematický bod byl identifikován špatný systém předávání informací z ministerstva školství na jednotky regionálního a místního vzdělávání DRE a UGEL. Má to za následek odlišnou strukturu a organizaci vzdělávání v jednotlivých regionech, což vede k desinformaci a zmatení těch málo učitelů, kteří mají zájem o vzdělávání v odlehlých horských oblastech, jak vypověděl Walter Meekes: *„Vláda neměla zájem spolupracovat s vesnicemi osídlenými původním obyvatelstvem. Doslova říkali: „Proč byste měli spolupracovat s těmi odlehlými vesnicemi, když nikdo neuvidí, co tam děláte.“¹²⁰*

Je tedy potřeba tento systém a kurikulární programy sjednotit, aby nedocházelo ke zbytečným komplikacím.

Existují také učitelé, kteří se o vzdělání původního obyvatelstva nezajímají, a dokonce jím sami pohrdají. Mnohdy ani vyučování nenavštíví, či přicházejí do hodin pozdě. Stále vyučují osoby, které nedisponují dostatečnou kvalifikací a nerozumí procesům a postupům, jakými se v dané lokalitě vyučuje. Informátoři také vypověděli, že veřejné vysoké školy poskytují nekvalitní pedagogické vzdělání učitelů. Tento faktor zmínil např. Ricardo Castillo, zaměstnanec HoPe: *„Zlepšení moc nevidím. Hlavním problémem ve vzdělávání učitelů je, že navštěvují nekvalitní vysokoškolská*

¹²⁰ Rozhovor s Walterem Meekesem, veden autorem práce, v Cuscu, 19.3.2016, originální znění textu: *„Government wasn't interested in working with indigenous villages. They literally said: “Why would you work with these remoted villages nobody will see what you're doing there.“*

zařízení a tím pak poskytují nekvalitní vzdělání dětem. Sami ani nevědí, jak je vzdělávat a okrádají je tak o jejich drahocenný čas. ¹²¹

Žáci a studenti jsou tak okrádáni o drahocenný čas a příležitost se kvalitně vzdělávat. Je potřeba provádět detailnější kontroly kvality vysokoškolského vzdělání učitelů, jenž jsou častou limitací kvalitního vzdělání dětí. Autor také považuje za důležité vytvořit funkční systém školní inspekce a pravidelných kontrol v hodinách, jak v městském, tak především venkovském prostředí.

Dalším faktorem zabraňujícím úspěšnému vzdělání dětí v této oblasti je stále zemědělství, upřednostňované před školní docházkou. Olga Vilímková vypověděla: *„Dřív, když jsem tam byla v roce 2001 tak přednost měla sklizeň brambor, před docházkou do školy, ale s prvními akcemi naší nadace tohle mizelo, protože ti rodiče chtějí posílat svoje děti do školy.* ¹²²

Nicméně nutno říci, že situace je mnohem lepší než před patnácti lety. S příchodem neziskových organizací a výstavbou škol se objevují stále nové možnosti vzdělávání pro původní obyvatele a rodiče si začínají uvědomovat hodnotu vzdělání pro jejich potomky. Pokud jejich děti vystudují, mají vyšší šanci se lépe uplatnit na trhu práce a mohou pomoci s finanční situací celé rodiny.

Informátoři také vypověděli, že z pohledu místní kultury je zvykem, aby dívky otěhotněly již v brzkém věku, proto nemají šanci k dokončení školní docházky. Školské instituce proti tomuto faktu bojují osvětou v rámci rodinné výchovy, kdy vyučují mladé dívky, aby nejdříve dokončily své vzdělání a rodinu založily později.

Ředitel školy Angel Ccapatinta Solis vypověděl:

„Tato situace je pro místní obyvatele zcela obvyklá, protože jsou zvyklí, že dívky otěhotní v 16–17 letech. Snažíme se tuto skutečnost změnit. Od prvního ročníku vyučujeme rodinnou výchovu, kde se studentům snažíme vštípit, aby nejdříve dokončili vzdělání a teprve poté si založili rodinu. ¹²³

¹²¹ Rozhovor s Ricardem Castillem, veden autorem práce v Cuscu, 19.3.2016, originální znění textu: *„I don't see much of an improvement. The main problem in education of the teachers is that they attend low-quality universities and then provide poor quality education for the children. They themselves do not even know how to properly educate and they're robbing the children of their precious time.*“

¹²² Rozhovor s Olgou Vilímkovou, veden autorem práce, v Praze, 15.11.2016.

¹²³ Rozhovor s ředitelem školy Angel Ccapatinta Solis, veden autorem práce, v Tiracanche, 15.3.2016, originální znění rozhovoru: *„Esta situación es muy corriente para la gente local, ya que es común que las jóvenes quedan embarazadas a los dieciseis-diecisiete años. Tratamos de cambiar esta situación.*

Je důležité do vzdělávacího procesu zapojit také rodiče dětí, aby byli informováni o průběhu celého vzdělávání a jakýchkoliv změn, které se ve škole dějí. Zde se nabízí možnost zvát rodiče přímo do vyučování, aby byli součástí vyučovacího procesu a mohli s dětmi ve škole komunikovat. Bude nutné také přemýšlet o hlubším zapojení rodičů do problematiky týkající se kulturních rozdílů mezi jejich a majoritní společností. Za zvážení by stálo pořádat přednášky pro matky a jejich dcery s tématy týkajícími brzkého mateřství.

Problematika infrastruktury byla také často zmiňována jako faktor, který ovlivňuje vzdělávání v odlehlých horských oblastech. V současnosti se úroveň infrastruktury v Peru mírně zlepšila. Vzhledem k peruánské geografické rozmanitosti je zřejmé, že budování silniční sítě do odlehlých vesnic peruánských And je finančně i časově velmi náročné. Přesto se díky řadě zahraničních investic či rozvojové spolupráci, tato situace zlepšuje. Děti se však mnohdy do škol dopravují v rozmezí od půl až do dokonce šesti hodin. Zde za zvážení stojí, zda by nebylo vhodné investovat finanční zdroje do úpravy cest nebo spíše zřídit způsob alternativní dopravy či školní autobusy pro děti, jako to funguje v městském prostředí. Další možností by bylo také budování internátů při školách, čímž by si žáci ušetřili stovky hodin ročně, které mohou být využity k výuce a také k využití volnočasových aktivit. Tyto aktivity by mohli řídit kvalitní pedagogičtí pracovníci, což poskytne dětem možnost rozvíjet jejich mimoškolní dovednosti např. pěstování vlastní zeleniny, chov morčat, koz. Následně může škola získané produkty prodat a využít získané finanční prostředky pro nákup potřebného školního vybavení či zaplacení za ubytování na internátu. Děti by se také na internátech naučily společenskému chování či hygienickým základům. Takto využitý čas je mnohem efektivnější, než několikahodinové docházení do škol.

K těmto hlavním faktorům, jež byly na základě terénního výzkumu a polostrukturovaných rozhovorů zjištěny, lze zmínit i některé menší problémy, které se ve většině případů daří efektivně a rychle řešit. Jednotlivě lze zmínit tyto:

- nedostatek materiálního vybavení školských zařízení (vybavenost tříd, nábytek ve školách);
- učební pomůcky v domorodém jazyce;

Desde el primer grado les enseñamos a los niños educación familiar, donde les queremos enseñar que es muy importante graduarse del colegio antes de tener hijos. “

- menší technické nedostatky na školních budovách, na jejichž opravách se podílí většina komunity.

Přesto lze konstatovat, že situace ve vzdělávání původního obyvatelstva se sice pomalu, avšak viditelně zlepšuje, a to hlavně díky rozvojové spolupráci neziskových organizací, které působí v těchto oblastech. Je potřeba tyto procesy a postupy fungujícího financování a rozvoje škol předat ministerstvu školství, aby vědělo, jakým způsobem pracují a pomáhají tyto neziskové organizace, a mohli je dále aplikovat i v jiných oblastech.

6 Závěr

Diplomová práce reaguje na současný stav vzdělávání původních obyvatel v regionu Cusco v Peru. Kladla si za cíl seznámit s výchozím stavem vzdělávání v této oblasti a navrhnout možnosti ke zlepšení zjištěného stavu.

Diplomová práce byla rozdělena do dvou úseků, části teoretické a praktické. V teoretické části byly představeny východiska vzdělávání v rozvojových zemích a byly identifikovány pojmy jako inkluze a integrace.

V praktické části byly po historickém a současném pohledu do zkoumané oblasti s přihlédnutím na problematiku školství představeny výsledky vlastního terénního výzkumu, který trval tři měsíce a jehož základem se stalo zúčastněné pozorování a polostrukturované rozhovory s informátory, kteří se věnují vzdělávání v této oblasti. Byly popsány jednotlivé školy, kde výzkum probíhal a identifikovány faktory, které nejvíce ovlivňují či přímo zamezují kvalitnímu vzdělávání ve školských zařízeních.

Peruánská vláda si i přes veškeré problémy, se kterými se potýká, klade rozvoj vzdělávání za jeden ze svých prioritních cílů. Vzdělávání je z teoretického hlediska na poměrně dobré úrovni. Toto tvrzení se však týká spíše vzdělávání v městských oblastech hlavního města Limy. V praktické rovině musí vzdělávání překonat velké množství překážek, což je vzhledem k místním poměrům obrovská výzva. Špatná organizace a častá nespolečná spolupráce jednotek místního a regionálního vzdělávání UGEL a DRE, jež jsou důležitými koordinátory, zabraňuje férovému a kvalitnímu rozvoji vzdělávání. Nicméně se stále více objevují projekty zaměřené na vzdělávání původních obyvatel se snahou o zachování jejich rodného jazyka a kulturních zvyklostí. Zachování kulturní identity a původních jazyků považuje peruánská vláda za stěžejní. Bilingvní neboli dvojjazyčné vzdělávání má v této oblasti důležitou roli s ohledem na etnické rozložení zdejšího obyvatelstva. Za posledních dvacet let došlo k velkému pokroku ve vzdělání ve vysokohorských oblastech And, a to díky potlačení nebezpečí z terorismu v této oblasti.

Veškerý rozvoj a změny ve vzdělávání jsou závislé na investovaných finančních prostředcích. Přestože se v zemi vyskytuje vysoká míra korupce, jednotlivé regionální vlády se snaží zlepšit situaci ve školství a navyšovat investice do školského systému. Finance však musí být investovány produktivním způsobem. Centrální vláda si

neustále stanovuje nové cíle v oblasti vzdělávání, ale nedaří se jí procesy změny implementovat do všech oblastí, a to především do oblastí s původním obyvatelstvem. Vzdělávání je silně ovlivňováno politickou situací a politickými rozhodnutími. Tyto změny jsou spíše individuálního charakteru, protože zlepšení není v celkovém systému peruánského školství příliš zjevné, ale tkví spíše v jednotlivcích, kteří se snaží něco změnit.

Na příkladu Peru je patrná složitá problematika zvládnutí organizace v oblasti vzdělávání takto jazykově, etnicky a geograficky rozmanité země. Mnohdy trvá týdny, než se jednotky regionálního a místního vzdělávání DRE a UGEL dozví o změnách v systému a postupech vzdělávání, které mají dodržovat. Na takto velké odlišnosti v jednotlivých územních celcích v rámci jednoho státu je potřeba nahlížet individuálně a z pohledu obyvatel, kteří v dané oblasti žijí. Na tento fakt dnes již někteří politici a pracovníci peruánské exekutivy berou zřetel a snaží se situaci zlepšit, avšak pokud se jim nepodaří, aby téma rozvoje vzdělávání bylo prosazováno v zájmu všech, bude velmi těžké tento stav celkově změnit.

Zdali se podaří zlepšit situaci ve vzdělávání původních obyvatel tak bude z velké míry záviset na správných investicích finančních prostředků, na politické situaci a jejích cílech, ale především na mentalitě lidí a disciplíně jednotlivých pedagogických pracovníků.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literární zdroje

BERNAND, Carmen. *Inkové, národ Slunce*. Bratislava: Slovart, 1994. ISBN 80-7145-119-3.

BIRDSALL, Nancy., Ruth LEVINE a Amina. IBRAHIM. *Toward universal primary education: investments, incentives, and institutions: reports of UN Millennium Project task forces*. London; Sterling, Va.: Earthscan, 2005. ISBN 1844072215.

ED. BY DANIEL COTLEAR. *A New Social Contract for Peru an Agenda for Improving Education, Health Care, and the Social Safety Net*. Washington: World Bank, 2006. ISBN 0-8213-6568-1.

FARFÁNOVÁ BARRIOSOVÁ, Eva. *Peruánské obrázky*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 2005. ISBN 80-242-1407-5.

Compartiendo nuestras vivencias: relatos y canciones de Patacancha (Ollantaytambo, Cuzco): Kawsayninchista willanakusunchis: patacanchaq willanakuynin, takinkuna ima (Ollantaytambo, Cuzco). Lima, Perú: Asociación Civil Fundación HoPe Holanda Perú, 2009. ISBN 9789972691928.

GARCÍA, María Elena. *Making indigenous citizens: identities, education, and multicultural development in Peru*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2005. ISBN 0804750157.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HORSKÝ, Otto. *Incawasi - sídlo bohů*. Ostrava: Repronis, 2010. ISBN 978-80-7329-238-6.

HORSKÝ, Otto. *Peruánské postřehy*. Vyd. 2. Ostrava: Repronis, 2008. ISBN 978-80-7329-184-6.

CHALUPA, Petr, Olga VILÍMKOVÁ a Vít VILÍMEK. *Minulost a přítomnost Mexika a Peru*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 77. ISBN 80-210-2373-2.

JANIŠ, Kamil a Ján JESENSKÝ, ed. *Malý slovník pomáhajících profesí*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-126-0.

JENKINS, Dilwyn. Peru: [turistický průvodce]. Vyd. 1. Brno: Jota, 2002. Livingstone - průvodci. ISBN 80-7217-047-3.

KŘÍŽOVÁ, Markéta. *Inkové: nejmocnější indiánský stát*. Vyd. 1. Praha: Aleš Skřivan ml., 2006, 139 s. Karavela. ISBN 80-86493-21-0.

PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

PSACHAROPOULOS, George. a Harry Anthony. PATRINOS. *Indigenous people and poverty in Latin America: an empirical analysis*. Washington, D.C.: World Bank, c1994. ISBN 0821329588.

RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0646-2.

ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-839-6.

ROEDL, Bohumír. *Peru*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. *Stručná historie států*, sv. 18. ISBN 80-7277-205-8.

SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2014, ISBN 978-80-246-2567-6.

ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Čechy a Peru: historie a umění: dějiny vzájemných kulturních vztahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3453-7.

VILÍMKOVÁ, Olga. *Peru - děti Inků*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2006, 161 s. ISBN 80-87049-00-4.

VILÍMKOVÁ, Olga. *Učitelkou v Peru*. Vyd. 2., (rozš.), V nakl. Smart Press 1. Praha: Smart Press, 2010, 109 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-87049-35-8.

WORLD BANK. *Toward high-quality education in Peru: standards, accountability, and capacity building*. Washington, D.C.: World Bank, c2007. World Bank country study.

WU, Kin Bing. *Peruvian education at a crossroads: challenges and opportunities for the 21st century*. Washington, D.C.: World Bank, 2001. ISBN 0821349619.

ZAJDA, Joseph I., Karen. BIRAIMAH a William. GAUDELLI. *Education and social inequality in the global culture*. Germany: Springer, c2008. ISBN 9781402069277

7.2 Internetové zdroje

America Laticana en PISA 2012: Peru en PISA 2012 [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://publications.iadb.org/bitstream/handle/11319/6576/America%20Latina%20en%20PISA%202012%3a%20Peru%20en%20PISA%202012%20%20C2%BF%20logros%20y%20desafios%20pendientes.pdf?sequence=1>.

Bienales de Arquitectura: Peru, plan Selva [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.bienalesdearquitectura.es/index.php/es/propuestas-por-paises/6309-peru-plan-selva>.

CASA: Česká asociace pro sociální antropologii [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7.

CONSEJO NACIONAL DE EDUCACIÓN. *Proyecto educativo Nacional al 2021: La educación que queremos para el Perú* [online]. 145 s. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.cne.gob.pe/docs/cne-pen/PEN-Oficial.pdf>.

Constitución política del Peru [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://portal.jne.gob.pe/informacionlegal/Constitucion%20y%20Leyes1/CONSTITUCION%20POLITICA%20DEL%20PERU.pdf>.

INKA, Nadační fond Inka [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.inkaperu.cz/>.

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA E INFORMÁTICA (INEI) [online]. Lima, 2016 [cit. 2016-10-29]. Dostupné z: <https://www.inei.gob.pe/>.

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA E INFORMÁTICA (INEI). *Perfil Sociodemográfico del Perú* [online]. Lima, 2008 [cit.2016-10-29]. Dostupné z: https://www.inei.gob.pe/media/MenuRecursivo/publicaciones_digitaless/Est/Lib1136/libro.pdf.

INTERNATIONAL, Transparency. Realising the MDGs by 2015: Anti-Corruption in Peru [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2011_mdgperu_en?mode=window&backgroundcolor=%23222222.

INTERNATIONAL, Transparency. *Global Corruption Report 2004: Political Corruption* [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: https://issuu.com/transparencyinternational/docs/2004_gcr_politicalcorruption_en?mode=window&backgroundcolor=%23222222.

LENGUAS OFICIALES DE PERU [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <http://www.donquijote.org/cultura/peru/lenguajes/lenguajes-peruanos>.

LIMA EASY: *The Lima guide* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.limaeasy.com/peru-info/important-facts-and-figures-about-peru>.

MDGs 2015: *Fakta* [online]. [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/mdgs-2015-fakta/>.

MINEDU, *Ley General de Educación* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.minedu.gob.pe/p/ley_general_de_educacion_28044.pdf

MINEDU, Ministerio de Educación [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe>.

MINEDU, Ministerio de Educación del Perú. *Inversión en infraestructura educativa 2011 - 2016* [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe/p/pdf/inversion-en-infraestructura-educativa-2011%E2%80%932016.pdf>.

MINEDU, *Proyecto Educativo Nacional al 2021* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.minedu.gob.pe/DeInteres/xtras/PEN-2021.pdf>

OECD: *Avanzado hacia una mejor educación para Perú* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dev/Avanzando-hacia-una-mejor-educacion-en-Peru.pdf>.

OECD: *Territorial Reviews: Peru 2016* [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/countries/peru/oecd-territorial-reviews-peru-2016-9789264262904-en.htm>.

Oxford bussiness group: Peru tourism sector capitalises on variety [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.oxfordbusinessgroup.com/overview/new-routes-leveraging-country%E2%80%99s-variety-leading-new-tourism-products>.

PERU: Ekonomika. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.

PERU: *Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. BussinessInfo.cz [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/peru-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-19370.html#sec2>.

PERU: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/peru/index.html.

Tinkuy: Niños de pueblos originarios mostrarán sus juegos tradicionales [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://peru.com/actualidad/nacionales/tinkuy-2016-ninos-pueblos-originarios-mostraran-sus-juegos-tradicionales-noticia-478938>.

THE WORLD FACTBOOK, CIA. *SOUTH AMERICA: PERU* [online]. USA, 2016 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>.

UNESCO. *Global education digest 2007: comparing education statistics across the world*. Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2007. ISBN 9789291890446.

UNESCO. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: Datos mundiales de Educación [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.oei.es/pdfs/Peru_datos2006.pdf.

UNESCO. *World data on education: VII Ed. 2010/11* [online]. 38 s. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Peru.pdf.

Všeobecná deklaráce práv [online], 1948 [cit. 2016-10-15] Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

8 Seznam příloh

Příloha 1 Cíle udržitelného rozvoje ve vzdělávání	82
Příloha 2 Fotodokumentace terénního výzkumu	83
Příloha 3 Úryvky z knihy andských tradic.....	86

Příloha 1 Cíle udržitelného rozvoje ve vzdělávání

Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci ukončili bezplatné, rovnoprávné a kvalitní primární a sekundární základní vzdělání, které bude mít odpovídající a efektivní studijní výsledky Zajistit, aby všechny dívky a chlapci měli možnost kvalitního rozvoje v raném dětství, aby měli přístup k předškolní péči a vzdělání tak, že budou připraveni pro základní vzdělávání

Do roku 2030 zajistit rovný přístup všech žen a mužů k cenově dostupnému a kvalitnímu odbornému, učňovskému a vyššímu vzdělání, včetně univerzitního. Výrazně zvýšit počet mladých a dospělých, kteří mají příslušné dovednosti včetně technických a odborných, které budou předpokladem pro zaměstnání, důstojné pracovní zařazení a pro podnikání

Do roku 2030 eliminovat genderové nerovnosti ve vzdělávání a zajistit rovný přístup ke všem úrovním vzdělání a odborné přípravy pro znevýhodněné – osoby se zdravotním postižením, původní obyvatelstvo či ohrožené děti

Do roku 2030 zajistit, aby všichni mladí a značná část dospělých mužů i žen dosáhli čtenářské a matematické gramotnosti

Do roku 2030 zajistit, aby všichni studenti získali znalosti a dovednosti potřebné k podpoře udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím vzdělávání o udržitelném rozvoji a trvale udržitelném způsobu života, o lidských právech, genderové rovnosti, dále pomocí podpory kultury míru a nenásilí, globálního občanství i docenění kulturní rozmanitosti a příspěvku kultury k udržitelnému rozvoji

Vybudovat a vylepšit genderově citlivá vzdělávací zařízení, která budou vhodná pro děti i lidi se zdravotním postižením, a poskytnout bezpečné, nenásilné, inkluzivní a efektivní vzdělávací prostředí pro všechny

Do roku 2020 výrazně na celém světě rozšířit počet stipendií pro studenty z rozvojových zemí – zejména těch nejméně rozvinutých, malých ostrovních rozvojových a afrických států – pro zápis do vysokoškolského vzdělávání, učňovské přípravy a vzdělávacích programů v informačních a komunikačních technologiích, technologických, stavebních a vědeckých oborech v rozvinutých i rozvojových státech

Do roku 2030 výrazně zvýšit počty kvalifikovaných učitelů, a to i prostřednictvím mezinárodní spolupráce pro vzdělávání učitelů v rozvojových zemích, zejména těch nejméně rozvinutých, a malých ostrovních rozvojových státech“

Fotografie 8 Studium mapy Prahy na střední škole v Tirananche

Zdroj: archiv autora

Fotografie 9 Dar od ministerstva v podobě horských kol studentům v Patacanche

Zdroj: archiv autora

Fotografie 10 Výuka ve škole v Patacanche

Zdroj: archiv autora

Fotografie 11 Oběd v Patacanche (brambory, vejce)

Zdroj: archiv autora

Fotografie 12 Zkrácení cesty dětí ze školy k jejich domovu

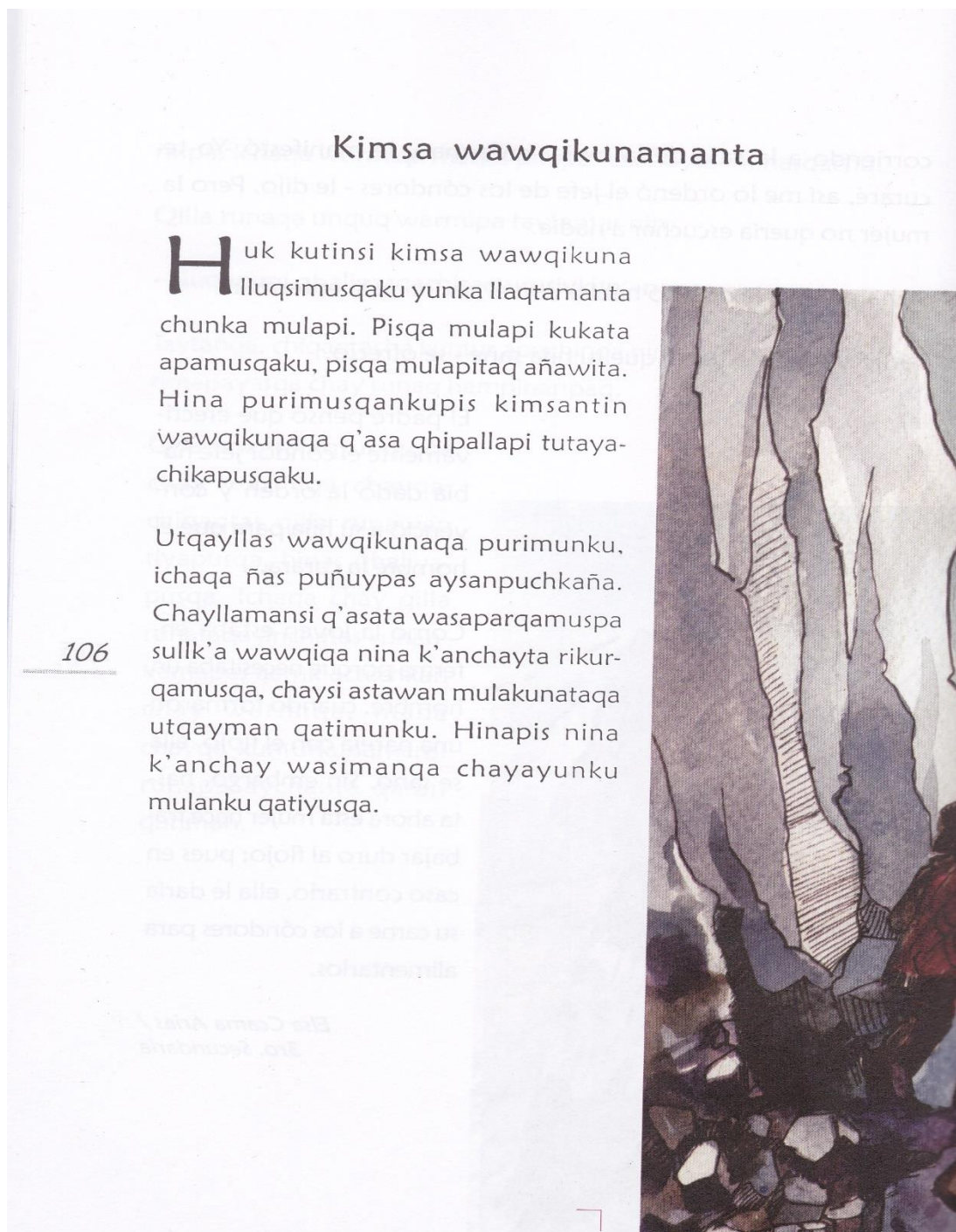
Zdroj: archiv autora

Fotografie 13 Učitelský sbor ve škole v Tiracanche

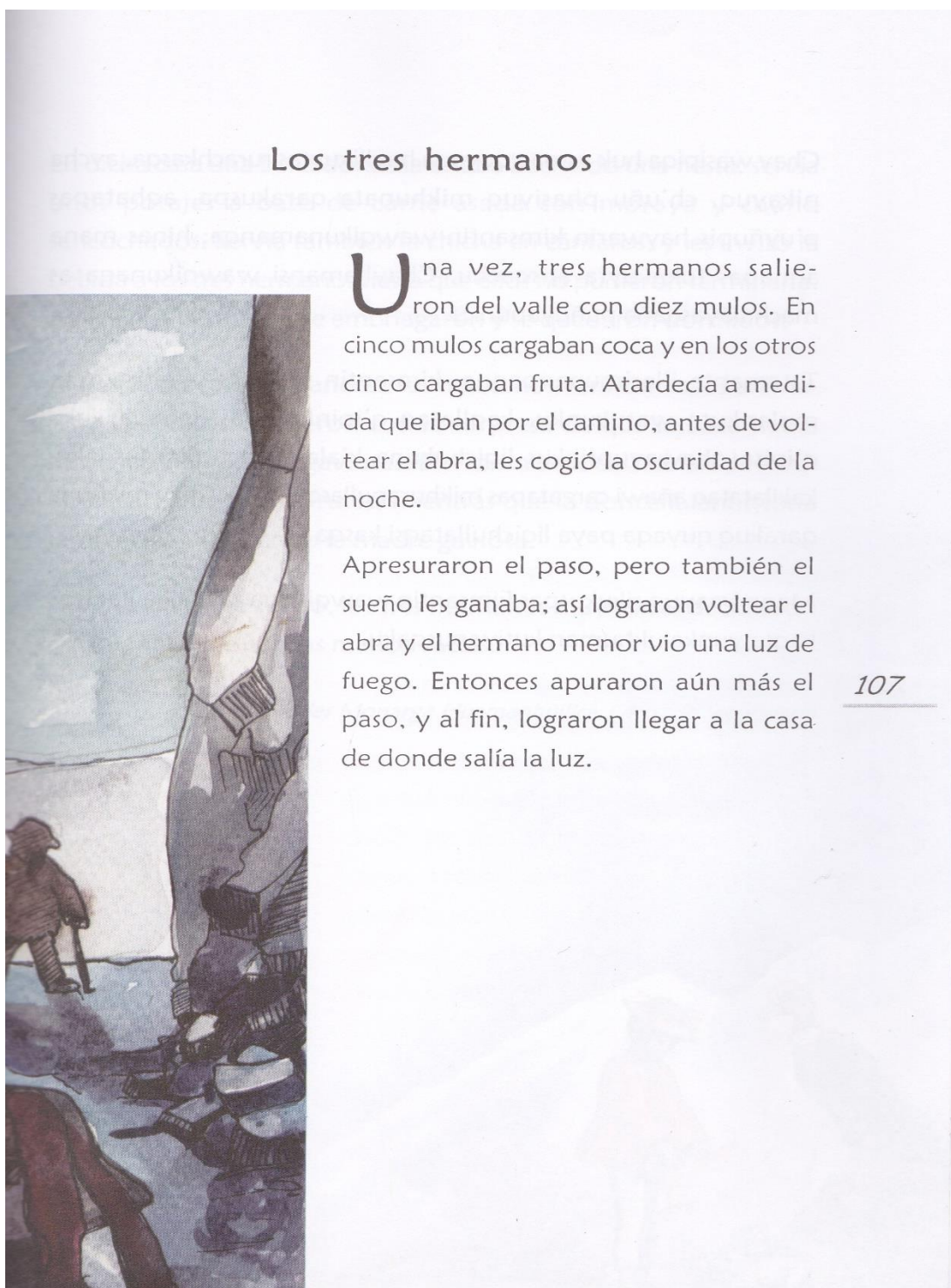
Zdroj: archiv autora

Obrázek 4 Úryvek příběhu v kečuánštině

Zdroj: Compartiendo nuestras vivencias: relatos y canciones de Patacancha (Ollantaytambo, Cuzco). Lima, Perú: Asociación Civil Fundación HoPe Holanda Perú, 2009. ISBN 9789972691928.

Obrázek 5 Úryvek příběhu ve španělštině

Zdroj: Compartiendo nuestras vivencias: relatos y canciones de Patacancha (Ollantaytambo, Cuzco). Lima, Perú: Asociación Civil Fundación HoPe Holanda Perú, 2009. ISBN 9789972691928.